OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

FÜZETEI

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A sorozatot szerkeszti
P. VÁSÁRHELYI JUDIT

A szerkesztőbizottság tagjai:

Belitska-Scholtz Hedvig
Hegedüs Péter
Kertész Gyula
Kovács Ilona
Nagy Attila
Nagy Zsoltné
Nemeskéri Erika
Rózsa Mária
W. Salgó Ágnes

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

FÜZETEI

13.

PERIODIKA-FELDOLGOZÁS A MAGYAR NEMZETI KÖNYVTÁRBAN

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÍRTA

KOCSY ANIKÓ

BUDAPEST

1999

ISBN 963 200 411 6
ISSN 0865–7548

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Kiadja az Országos Széchényi Könyvtár
Felelős kiadó: DR. MONOK ISTVÁN
Készült a SALUTON BT. Nyomdaüzemében, Budapest

Tartalomjegyzék

Bevezetés 7
I. Tipológiai kérdések, problémák 8
II. A hírlapok nyilvántartásának kezdeti módozatai 14
III. Az első rekatalogizálás, a kardex 19
IV. Felkészülés a Várba 22
V. Szemléletváltás a nemzetközi és a hazai katalogizálási gyakorlatban 25
VI. Az új szolgálati katalógus 27
VII. Az időszaki kiadványok bibliográfiája és az adatbázis 32
VIII. Felkészülés az integrált rendszer bevezetésére 34
IX. A katalógusok retrospektív konverziójának lehetőségei 41
Jegyzetek 43
Felhasznált irodalom 45
Mellékletek 47
1. számú melléklet: müncheni katalóguslap 49
2. számú melléklet: kardex katalóguslap 53
3. számú melléklet: adréma és olvasói katalóguslapok 54
4. számú melléklet: raktári katalóguslap 57
5. számú melléklet: az új szolgálati katalóguslap 58
6. számú melléklet: az IKB adatbázis formátumai 69
Összefoglalás 75
Summary 76

SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Bevezetés

A Nemzeti Könyvtár alapításától kezdve gyűjti az időszaki kiadványokat. Köteles példányban való beszolgáltatandóságukról már a könyvtár alapításának évében, 1802-ben kancelláriai rendelet gondoskodott[1]. Mint hungarika szakkönyvtárnak feladata továbbá, hogy a magyar és magyar vonatkozású dokumentumok tekintetében állományát vétel, csere és ajándék útján is gyarapítsa, mind belföldön, mind külföldön. A határon túli, közel és távol megjelenő, magyar nyelvű, vagy magyar vonatkozású sajtó különösen nagy fontossággal bír, ezért a könyvtár nagy gondot fordít e dokumentumok beszerzésére.

Vizsgálódásaink során érdemes szem előtt tartani azt a sajátos körülményt is, hogy az időszaki kiadványokkal folyó különféle munkálatok – gyarapítás, állományba vétel, raktározás, feldolgozás – sokkal szorosabb egységben vannak egymással, mint a könyvek, illetve a monografikus dokumentumok esetében. Éppen ezért, munkafolyamataik és nyilvántartásaik is sokkal inkább egymásra épülnek. Amíg például a folyóiratok* tárolása korábban a müncheni szakrendszernek megfelelően a könyvekkel azonos módon lehetséges volt, katalógusuk pedig a könyvekével azonos formában együtt szerepelhetett, addig a hírlapok** különös tárolást és különös feltárást igényeltek. Mérete, formája, romlékonysága miatt sokáig amolyan „idegen testként" hatottak a könyvtár raktáraiban, munkaszervezetében pedig időről-időre gondokat okoztak. Éppen ezért nem tagadhatjuk, hogy az időszaki kiadványok feldolgozása – akárcsak beszerzése és megőrzése – nem kis erőfeszítésébe kerül a könyvtárnak. Ez a fontos könyvtári tevékenység a majd 200 év alatt rendkívül sok korszakot és kísérletet élt át az adott körülményeknek megfelelően. A Széchényi Könyvtár időszaki katalógusai híven tükrözik a feldolgozás egyes korszakait, az egyéni felfogásokat, egyéni buzgalmakat és olykor-olykor egyéni vagy korszakos hiányosságokat is. Munkám során a szakirodalmon kívül felhasználtam az Országos Széchényi Könyvtár éves beszámolóit, az Irattárban hozzáférhető dokumentumokat, az Országos Hírlapkönyvtár – később Hírlaptár – és az Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály saját irattárát.

---

* *Általában szabályos időközökben, félhavonta, havonta, kéthavonta, negyedévenként, de legalább évente kétszer megjelenő időszaki kiadvány.*

** *Szabályos időközökben, rendszerint naponta, de legalább hetenként egyszer megjelenő időszaki kidvány, hetilap, napilap, másképpen újság.*

I.
Tipológiai kérdések, problémák

Mit tekintettek periodikusnak hajdan, és mit tekinthetünk időszaki kiadványnak ma, amikor a fogalom soha nem tapasztalt módon kibővült, és a kiadványok határtalan folyamává duzzadt? Mivel a nemzeti könyvtár nem válogat, nem válogathat a dokumentumok típusai között, olykor a kötelespéldány-szolgáltatás „áldásaival" de „átkaival" is meg kell birkóznia. Az új, meg új dokumentumfajták megjelenése – ha úgy tetszik divatja – törzs- és különgyűjteményi gyűjtőkörének rendszeres felülvizsgálatára, kiegészítésére készteti. Ez persze a feldolgozás szempontjainak újra-, meg újragondolását is maga után vonja, hiszen a feldolgozás problémái már a beérkezéskor jelentkeznek és sok esetben irányításuk is gondot jelent.

Mi is tekinthető időszaki kiadványnak? Ha megnézzük az egyes országok gyakorlatát, az 1970-es évekig nemzetközileg nagy eltérések mutatkoztak a fogalom értelmezésében. A német gyakorlat, a porosz instrukció például az évkönyveket a könyvekhez sorolta, az angolszász könyvtárakban ugyanezeket időszaki kiadványnak minősítették[2].

Magyarországon az első ilyen jellegű útmutató az 1848-as sajtótörvény volt, amely időszaki lapnak tekintette azokat a hírlapokat, amelyekre nézve a heti legalább kétszeri megjelenést írta elő[3]. Mint látni fogjuk, a feldolgozás tekintetében is e korszak jelentette az első nagyobb fordulópontot, de a gondok kezdetét is.

Az évkönyvekhez hasonló jellegű, évenkénti egyszer vagy annál ritkábban megjelenő zsebkönyveket, naptárakat, címtárakat, időszakonként megjelenő statisztikákat stb., az Országos Széchényi Könyvtár szóhasználatában könyvjellegű periodikumokat az 1952-es címleírási szabvány részletezi, mégpedig „Nem folyóirat-jellegű időszaki kiadványok" címszó alatt[4].

Ugyanez a szabvány a sorozatokat külön fejezetben, a nem folyóirat-jellegű időszaki kiadványoktól elkülönítetten említi, és feldolgozásukról is a könyvekével azonos módon rendelkezik[5].

A hírlapoknál ritkábban, évenként legalább kétszer megjelenő kiadványokat és a klasszikus értelemben vett folyóiratokat megjelenésüktől kezdve időszakos kiadványoknak tekintették, de kezelésükről, feldolgozásukról különösebb szabályozással nem gondoskodtak, mivel a könyvekhez jobban illőnek, velük azonosan kezelhetőnek tekintették.

Az időszaki kiadványnak, mint fogalomnak a nemzetközi méretű tisztázása 1971-ben kezdődött meg, amikor az IFLA (International Federation of Library Association) létrehozta azt a munkabizottságot, amely elindította az ISDS (International Serials Data System) nemzetközi nyilvántartó rendszert az időszaki kiadványok és sorozatok adatainak regisztrálására. Ugyanez a munkabizottság kapta feladatul az időszaki kiadványok bibliográfiai szabályozásának kidolgozását is. Az 1973-ban megjelent első kiadású útmutatójában a következő definíció olvasható:

> **„Az ISSN szempontjából időszaki kiadványnak tekintendő minden olyan nyomtatott (vagy nem nyomtatott) előre meg nem határozott időtartamra tervezett kiadvány, amely egymást követő számokból áll és ezeket számozásuk vagy kronologikus megjelölésük különbözteti meg egymástól. Az időszaki kiadványok fajtái a folyóiratok, a napilapok, az évenként megjelenő kiadványok (jelentések, évkönyvek, adat- és címtárak stb.), közlönyök, az intézmények beszámolói, jelentései és a részcímes monografikus sorozatok. Ez a meghatározás természetesen nem tartalmazza az előre meghatározott időtartamra tervezett több kötetes műveket, viszont lehetőséget nyújt a számozatlan sorozatok beiktatására is."**[6]

Az útmutató megfogalmazása világos és egyértelmű. Az időszaki kiadvány fogalmának meghatározása tehát a következő:

> **„Az időszaki kiadvány előre meg nem határozott időtartamra tervezett, egymást követő részegységekből álló kiadvány. E részegységek (számok, füzetek, kötetek, évfolyamok stb.) folyamatosan szabályos vagy szabálytalan időközökben jelennek meg, és rendszerint számozásuk, keltezésük, kronologikus vagy egyéb megjelölésük különbözteti meg őket egymástól."**[7]

Mindkét megfogalmazás világos és egyértelmű. A könyvtárosnak a gyakorlatban mégis sok problémával kell megküzdenie naponta a tisztázatlan vagy kevert típusokkal kapcsolatosan. Több dokumentumtípusnál előfordulhat, hogy az első beérkező füzet egyszeri kiadványnak tűnik, mégis többször is megjelenik, vagy fordítva, többszörinek tűnik, és mindössze egyszer jelenik meg. Az elgondolás persze világos: a szándékolt megjelenés alapján kell monografikusnak vagy periodikusnak – könyvnek, időszaki kiadványnak, vagy aprónyomtatványnak tekinteni. (Ez utóbbi esetében a korábbi elhatárolás, miszerint terjedelme alapján ítéltetik meg a hovatartozás, a 70-es években már tarthatatlanná és elavulttá vált.) A megjelentetés egyszeri vagy többszöri szándékának ismerete tehát megfelelő behatárolás lehetne – ha a ki-

advány maga tudtul adja azt. Ez néha megtörténik, néha nem. Éppen ezért a feldolgozó saját megérzéseire és tapasztalataira hagyatkozhat – no meg a sok-sok felderítő munkára, amelyet esetenként egy-egy konkrét cím esetében folytatni kénytelen.

Akadnak azonban másfajta keveredések is a sorozat és periodika, periodika és kisnyomtatvány, valamint periodika és periodika között is. Gyakran jelentenek gondot a főlap* – melléklap**, főlap – melléklet***, állandó vagy egyszeri melléklet, különszám vagy önálló kiadvány kérdések eldöntése is.

Viszonylag hamar eldönthető például, hogy az *Irodalomtörténet* 1994. évi 3. száma hová sorolandó, természetesen a periodikumok közé. Ugyanakkor ugyanez a szám – minthogy Keresztury Dezsőnek szentelt emlékszám volt – önálló műként is megjelent, *Keresztury Dezső kilencvenedik évére* címmel zalaegerszegi kiadásban, 550 példányban. Nem vitás, hogy ez már monografikusan kezelendő, és nem tekinthető a lap különszámának, sem pedig egyszerű utánnyomásnak. Újabban bizonyos terjesztői szokások is megtévesztők. Az egymásban megjelentetett vagy terjesztett kiadványok tapasztalataink szerint többségükben alkalmi jellegű, reklám, vagy költség megtakarítás célú társulások, de akad közöttük szép számmal hosszú távú összetartozás, valódi tartalmi kapcsolódás is. Ennek eldöntése olykor igen nehéz. Ilyenek például a reklámlapokba bújtatott helyi közéleti, esetleg kulturális lapok, hirdetési újságba ágyazott önkormányzati kiadványok stb. Ezek nemegyszer belekötve, belapszámozva, vagy igénytelenebb külsővel jelentkeznek, mint „hordozójuk" a hirdetési újság.

Talán ugyanebbe a kategóriába sorolhatók azok az egyszerre több, vidéki és budapesti napilapban megjelenő állandó mellékletek, amelyeket önállóan is terjesztenek vagy árusítanak esetleg annyi változtatással, hogy árat is nyomnak rá. Ilyen volt az *RTV Hét, Tele Magazin* stb. A *Tele Magazin* például, megjelent az *Aradi Jelen*, a *Békés Megyei Hírlap*, a *Déli Hírlap*, a *Heves Megyei Nap*, a *Jászkun Krónika*, a *Kanizsa Dél Zalai Hetilap*, a *Kécskei Híradó*, a *Kurír*, a *Magyar Nemzet*, a *Mai Nap*, a *Monor és Vidéke*, a *Nógrádi Krónika*, a *Pannon Napló*, a *Somogyi Krónika*, az *Új Kelet* és az *Új Magyarország* mellékleteként, a Csemege-Meinl üzletháznál pedig önállóan is megvásárolható volt. Része-e ezeknek a lapoknak, vagy sem, önálló vagy sem? Természetesen mindkettő. Hiszen ezek a lapok fel is tüntetik, mint mellékletüket, ennek ellenére önálló nemzetközi azonosítóval rendelkezik, önálló bibliográfiai leírás, önálló katalogizálás „jár neki".

---

* *Olyan időszaki kiadvány, amelyet egy vagy több, vele párhuzamosan megjelenő, tartalmában alárendelt időszaki kiadány egészít ki.*

** *Olyan időszaki kiadvány, amely egy másiknak alárendelten jelenik meg és annak tartalmát kiegészíti.*

*** *Dokumentumjellegű kísérő anyag.*

Ugyancsak érdekes „gesztus" okozott fejtörést akkor, amikor a *Jelen* című aradi lapban, egy teljesen „testidegen" *Húsvétváró Magazin*t találtunk, 1997. márc. 14/16. számozási adattal. Jobban szemügyre véve azonban megtaláltuk a parányi alcímet is, amely arról árulkodott, hogy a magazin a *Békés Megyei Hírlap* melléklete, egyben annak 17–28. lapja. Úgy sejlik, nem véletlenül került oda. Az is tudható, vagy sejthető, hogy milyen szándékkal. De mit tegyen vele a feldolgozó? *A Jelen*hez formailag semmi köze, de egy nemzeti könyvtári feldolgozó mégsem hunyhat szemet afölött, hogy egy külországi lap kedveskedett vele saját olvasóinak, meglehet hogy hasonló, viszont „szolgálatért" cserében.

A jelenség igazából nem új, hiszen a század 30-as éveiben ismert fogás volt ez a hírlap kereskedelemben, hírlapkiadásban, hogy például készítettek egy képeslapot, *...Képes Híradója* címmel. Ezen azután nyomdai úton a ... helyére behelyettesítették az illető napilap címét. Így lett belőle a *Kis Újság Képes Híradója*, a *Dunántúli Napló Képes Híradója* stb.

Sőt ennél korábban, 1891–1892-ben is létezett egy *Vasárnap* című melléklet (önálló impresszum adatok nélkül) Benedek Elek szerkesztésében, amelynek főlapjai egyidőben: a *Debreczeni Ellenőr, Érsekújvár és Vidéke, Győri Független Újság, Kecskemét, Keszthelyi Hírlap, Magyar Néplap, Magyar Pénzügyőr, Nyugat-Magyarország, Szilágy-Somlyó, Tatatóváros és Vidéke Tolnamegyei Közlöny, Újpesti Hírlap, Zala, Zentai Néplap, Szabadság.*

Természetesen a feldolgozást sokszor a kiadvány tüzetes átolvasása, a katalógusok hosszas böngészése, hosszadalmas nyomozás előzi meg. Nem ritka a telefonon, levélben, stb. történt megkeresés és amennyiben ezek sem járnak sikerrel, olykor be kell várni egy következő számot, hogy valamilyen módon indítható legyen a kiadvány feldolgozása.

Példaként említhető a *Dávid* című lap, amely látszólag új periodikumként jelent meg 1996-ban, címlapján *ÁSZ 1. sz.* megjelöléssel. Sorozat*? Részcímes periodika**? Bibliográfiailag sem egészen egyértelmű feldolgozásának módja, de állományba vétele, katalogizálása szempontjából pedig természetesen még kevésbé az. – Az *Ármány és szerelem* című 1994-ben indult folyóirat különszámáról volt szó, tehát nem önálló (legalábbis addig, amíg egy esetleges nagy sikeren felbuzdulva, meg nem jelentetik önállóan is).

Ugyancsak példaként említhető a *Design*. Címe az előzéklapon: *A design aranykönyve 1998.* Kiadó: Eastin West Kft. Sorozati cím a címoldalon és a borítón: Aranykönyvek. A kiadó más kiadványai: A szépség és divat arany-

---

* *Olyan időszaki kiadvány, amelz előre meg nem határozott időtartamra tervezett, szabályos vagy szabálytalan időszakonként jelenik meg. A sorozat minden részegységének a sorozat címén és esetleg egyéb adatain kívül saját részcíme is van.*

** *Egyéni címmel is rendelkező periodikum.*

könyve, A vendéglátás aranykönyve, Az otthon és szabadidő aranykönyve. – Valamennyi többszöri megjelenésű, de egyik sem tartalmazta a sorozatcímet. Mivel a *Design* a jelek és a kiadó jelenlegi szándéka szerint nem jelenik meg több alkalommal, végül könyvként dolgoztuk fel, annak ellenére, hogy számozása és a sorozat többi tagjának jellege inkább a periodika felé terelte volna a döntést. (A tévedés lehetősége mindenképpen fennáll, hiszen a periodika mint műfaj, magában hordozza az esetleges „feltámadást".)

Ez az ön horoszkópja ..., az év 365 napjára. Ez a kiadvány, mint az sejthető, tizenkét -ágazatban jelenik meg Debrecenben 1997-től az 1998-as évre, feltehetően periodikusan, ám egyéni szerzővel (R. Roznis Éva). Mégis periodikaként dolgozzuk fel, mivel megjelenésének és tárgyévének évszáma a periodikusság szándékát sejteti, bárha akár még a főcíme is módosulhat némileg.

Hulladéknapló 1997. Ügyviteli kiadvány jogszabálykivonatokkal és űrlapokkal, valamint egyéni szerzővel. Évszáma és jellege periodikusságot sejtet.

Különösen nagy gondot jelentenek az utóbbi időkben az éves beszámolók és tervek, amelyek korábban is ismeretesek voltak, de egy meghatározott kör számára készültek belső terjesztésre, éppen ezért eddig nem tartoztak az OSZK gyűjtőkörébe, így feldolgozásukról sem kellett gondoskodnunk. Az 1990-es évektől azonban ezek a kiadványok küllemükben, céljukban és példányszámukban is kissé megváltoztak. A korábban valóban belső terjesztésre szánt, irattári jellegű kiadványok mára már színes, illusztrált, külső terjesztésű, reprezentációs célokat is szolgáló, időszakonként ismételten megjelenő kiadványokká változtak, így minden bizonnyal periodikumok.

Más a helyzet a műhelytanulmányokkal, esettanulmányokkal, amelyeknek nagy része a Magyar Tudományos Akadémia valamely kutatóintézetében készült, „Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián" címet viselik, és az e néven nevezett program keretében jelentek meg, évszámmal, vagy évszám nélkül, szerzővel, címmel, vagy a nélkül. Se könyv, se periodikum. Még leginkább kéziratként lehetne feldolgozni, de ennek ellentmond viszonylag nagy példányszámuk.

A legnagyobb bizonytalanság talán az aprónyomtatványok és a periodikumok határterületén tapasztalható. Olyan kiadványok kerülhetnek látókörünkbe, mint a program- és műsorfüzetek, naptárak, határidőnaplók, versenyfüzetek, keresztrejtvényfüzetek, választási szórólapok stb. Periodikusak, számozási adataik vannak, mégis nehezen tekinthetők időszaki kiadványoknak.

Sok gondot okoznak az utazási irodák is, évenként, évszakonként, havonként megjelenő, küllemükben olykor rendkívül igényes programfüzeteikkel. Ezek az utazási iroda nevén és a tárgyidőszakon (számozáson) kívül más állandó és jellemző adatot nem tartalmaznak, így periodikumhoz „méltó" bibliográfiai leírást is nagyon nehéz készíteni róluk.

Ugyanez vonatkozik a különböző áruházi katalógusokra, termékjegyzékekre, árukatalógusokra is, amelyek a rajtuk szereplő évszám, évszak, vagy egyéb számozási adat ellenére leginkább aprónyomtatványként kezelendők. Akadnak azonban kényszerű kivételek is, mint az *Otto* című. Ez csupán azért kerülhetett az időszaki gyűjteménybe, mivel a kiadó periodikumnak tekintvén, ISSN számot kért rá, amivel azután már nem csatlakozhatott társaihoz az Aprónyomtatványtárba.

A periodikusan megjelenő kisnyomtatványok jelzetelése, feldolgozása, tárolása az OSZK gyakorlatában un. csoportos módon történik, amelyről a későbbiekben még szó lesz.

Azt hiszem, a fent említett kiragadott példák jól illusztrálják, hogy a tipológiai döntések esetenként milyen nagy tapasztalatot, dokumentumismeretet és milyen hallatlan körültekintést igényelnek. Éppen ezért a nemzeti könyvtárban működik egy munkacsoport, amelynek feladata ezen döntések meghozatala. A dolog, természeténél fogva azonban ezek a döntések sem mindig véglegesek, mert bár csökkentik, mégis magukban hordozzák a tévedés lehetőségét is. Csak reménykedhetünk, hogy az átfogó, integrált rendszer segít áthidalni ezeket a nehézségeket, és a felhasználót is megkíméli attól, hogy végigjárja azt az utat, amelyet mi könyvtárosok végigjárunk a feldolgozás során.

Mivel témám elsősorban a katalogizálás, ezért dolgozatomban most csak néhány formai-tipológiai kérdést tárgyaltam, nem érintve a lapok „divat- és életjelenségeit". Ez a ma egyébként különösen rendkívül érdekes téma külön dolgozat tárgya lehetne, amely inkább tartozik a sajtótörténet, mint a könyvtártörténet témakörébe. A téma legtömörebb megfogalmazása Dezsényi Béla kitűnő sajtótörténész, a Hírlaptár korábbi vezetője szájából hangzott el sajtótörténeti előadásainak bevezetőjeként: „Kérem, jegyezzék meg: a periodika mindenre képes!"[8]

II.
A hírlapok nyilvántartásának kezdeti módozatai

Ha visszatekintünk a könyvtár távolabbi múltjára, láthatjuk, hogy kezdetben a számra, méretre, terjedelemre csekély sajtó nem jelentett túl nagy gondot a könyvtár őreinek. Hiszen, ha némileg mutattak is eltérő tulajdonságokat a könyvektől, nyilvántartásuk, raktározásuk történhetett azokkal együtt. Ám a reformkor számban és példányszámban felduzzadt időszaki sajtótermése, majd az 1848-ban megindult napi sajtó egyre kevésbé illeszkedett a könyvtár kereteibe. Különleges voltukra, feldolgozásukra, katalogizálásukra nem fordított a könyvtár külön gondot. Éppen ezért az olvasók igénye messze megelőzte a könyvtárak felkészültségét, amikor egyre nyilvánvalóbbá lett, hogy a történetírás számára az újság az egyik legfontosabb forrásanyag.

Mindez persze megszabja a feldolgozó könyvtáros felelősségét és kötelességét is, hiszen a kultúrtörténet szenved súlyos csorbát, ha egy lap nyomtalanul vész el. Ennek jelentőségét nálunk id. Szinnyei József, az Egyetemi Könyvtár őre ismerte fel elsőként. „Ő jutott nálunk először arra az igazságra, hogy a hírlapok becse nem múló, s hatásuk, fontosságuk miatt a messze jövőben is hozzáférhetőkké kell azokat tenni."[9] Az ő szorgos és buzgó munkája hívta életre 1884-ben a Nemzeti Könyvtár egyik igen fontos különgyűjteményét, a Hírlapkönyvtárat. Hogy ekkor ez a gyűjtemény milyen nagyságú volt, azt Majláth Béla akkori könyvtárőr jelentéséből tudhatjuk meg: „...a könyvtárban felhalmozott hírlapkészlet három osztályba van sorozva: bekötött és 925 czím alatt betűrendben felállított 5.312 kötetnyi tömegbe, továbbá 456 czím alatt 636 bekötésre váló kötetre, végre az 1848/49-iki szabadságharc alatt megjelent 82 czím alatt 96 kötetre menő hírlapokat, melyek kiváló történeti értékük miatt elkülönítve a többiektől őriztettek: az összesen 1184 féle hírlapnak 6044 kötetét teszi."[10]

Ennek a hatalmas anyagnak a betűrendezése, számról-számra való átnézése, a könyv alakú „repertórium" vezetése, valamint a cédulakatalógus megírása jelentette a könyvtárőr és a segédőr feldolgozó munkáját. Ezt nem kis nehézségek árán valósították meg. Lelkes munkájuk során fel-felmerültek a „műfaj" sajátosságai, buktatói, amelynek megoldásával a módszertan tekintetében nagy lépéseket tettek előre a leltározással és katalogizálással kapcsolatos tapasztalatok terén. Elsőként könyv alakú, betűrendes hírlapjegyzéket – ún.

„repertóriumot" – állítottak össze az 1780–1886-ig megjelent hírlapokról, majd évenként megújuló cédulakatalógust, amelyről 1888-ig áttekinthető jegyzék is készült. Ezt követően évről-évre egy-egy betűrendes könyv szolgált a beérkezett kiadványok regisztrálására. Ebbe az esetleges hiányokat, reklamálásuk idejét és ügyiratszámát, valamint a kapott választ is bejegyezték. Ez a módszer azonban nem bizonyult tökéletesnek: „A jegyzékrendszerek e különböző volta egyszerűen lehetetlenné teszi azt, hogy hírlapjaink összes létszámát megállapíthassuk, pl. a Budapesti Közlöny csak egy lap marad, ha kilencz jegyzékben fordul elő: de hogyan lehessen ezt az egy lapot is, de a többi 800 tételt is, folyton kilencz kötetben ellenőrizni, nehogy kétszer találjuk venni, vagy egyszer kihagyni? S még a szoros betűsort sem tarthatjuk meg, hiszen a lapot beérkezéskor azonnal jegyzékbe kell venni."[11]

E nehézkes regisztráció mellett, szorgalmasan folyt a lapok katalogizálása is, visszamenőlegesen és 1892-től az újonnan indult lapokról folyamatosan. Az új lapokat az összeszámláláskor leválogatták, majd bevezették a növedéknaplóba, az évi betűsoros jegyzékbe, a bibliográfiai leírásra való cédulakatalógusba, végül pedig a nyomtatás helyét jelölő földrajzi katalógusba. Újként kezelték a lapot akkor is, ha az címét, vagy nyomdáját megváltoztatta. Kereszty István soraiból arra is fény derül, hogy ez mekkora erőfeszítést jelentett buzgó elődeink számára is. „Kénytelenek vagyunk a dolognak könnyebb végét megfogni: az utólagos átvizsgálás gyorsabb módjához folyamodni; a terjedelmesebb napilapokat negyedévenként, a kevésbé terjedelmeseket, valamint a sűrűbben használt vagy becsesebb hetilapokat félévenként, a többi összes anyagot az év végén egyszerre szedjük rendbe s ekkor az esetleges hiányokat is reklamáljuk. Elvben legalább így áll. De a mi roppant anyagunk és csekély személyzetünk aránytalansága megbosszulja magát: mialatt az egyik negyed- vagy félévi anyagot átvizsgáljuk, s a reklamálásokat megírjuk, és részletesen elkönyveljük: közben számos egyéb, pillanatnyi ugyan, de halasztást nem tűrő teendő meg-megszakít munkánkban úgy, hogy azt a negyedév végére el sem bírjuk végezni."[12]

A munka azonban ennek ellenére is rendületlenül folyt. A lapok visszamenőleges feldolgozásánál, többféle módon is igyekeztek feltárni az állományt: 1883-ig szerkesztői, 1886-ig időrendi katalógusokban. De készült helyrajzi (földrajzi) katalógus is a megjelenések, illetőleg a nyomdák helye szerinti elrendezésben. (A budapestieket a nyomdák neve alapján osztották tovább.)

Az alkalmi megjelenésű lapokról készült leírásokat külön katalógusba rendezték, főcímük szerint.[13] (Ezeknek – nem lévén raktári jelzete – tárolása is a címek betűrendjében történt egy külön raktárrészben.)

A hírlapoknak és folyóiratoknak a szétválasztása, a tipológiából és könyvtárhasználati szokásokból adódó problémák egyre több gondot jelentettek mind a használók, mind a könyvtárosok számára. A két helyen – a

Nyomtatványok osztályán és a Hírlaposztályon – lévő nyilvántartások sok tévedést és fölösleges keresést okoztak. Ezért egyre sürgetőbben és nyilvánvalóbban jelentkezett az igény az állomány vagy legalábbis a katalógus eggyé olvasztása iránt. Elsőként 1917-ben a külföldi hírlapok nyilvántartása került át a Hírlaposztályra. Ezt követően 1922-ben Borzsák István, a Nyomtatványok osztályának vezetője ismét felvetette az egyesítés kérdését.[14] Fő indokul szolgált az, hogy a háborús és forradalmi idők alatt a lapok egyre-másra változtatták időszakosságukat, ezért ha a havonta egyszer vagy ritkábban, és a havonta legalább kétszer – megkülönböztetést véve alapul ragaszkodtak volna az addigi elvekhez, úgy egy lap ötször-hatszor ide-oda vándorolhatott volna. Javaslatára 1923-ban a magyar folyóiratok kurrens nyilvántartását a Hírlaposztályra utalták azzal, hogy azok év végén kerüljenek cédulázásra a Nyomtatványok osztályára, illetve a Könyvek raktárában. 1924-ben ezt a döntést újabb követte, miszerint valamennyi folyóirat a Hírlaposztályon kezeltetik, feldolgozása is ott történik. A már feldolgozott kész évfolyamokat, köteteket pedig átteszik a Nyomtatványok osztályára.[15]

A Hírlaposztályon a raktározás formátumok, nyelvek, azon belül pedig a címek betűrendjében történt. A katalogizálásra mindig a befejezett évfolyamok bekötése után került sor. Addig az évfolyamokat csak ideiglenes cédulán tartották nyilván, ugyanazon, ahol a beérkezés számonkénti ellenőrzését is végezték, így a kötetlen évfolyamokról nem volt nyilvántartás. A bekötésig a kész évfolyamok kupacokban hevertek, mivel a nagy alakú hírlapokat a polcra nem lehetett beállítani. Ez a katalogizáló munkát is nagyon hátráltatta, annál is inkább, mert a lapok bekötéséről időről-időre le kellett mondani. Sürgős megoldást követelt az állomány „elhelyezhetővé-tétele", főleg a köttetés elmaradása miatt és nem is annyira a raktárak szűkössége miatt. 1923-ban – Hóman Bálint könyvtárigazgató javaslatára és utasítására – a kötet-formára összekészített egységeket cédulázták (most már – az eddigiektől eltérően – a kötés, illetve a „tékázás" előtt), majd két kemény kartonlap közé szorították, hogy a por ne mehessen közé és átkötötték. Az eljárás – bár nem szolgálta maradéktalanul az állomány védelmét – de a feldolgozást kétségtelenül meggyorsította. Ez tette lehetővé a raktár részben ugrószámos rendezését is az addigi müncheni szakrendszer helyett, valamint a hírlapok katalogizálásának reformját, voltaképpen az első katalogizálási szabályzat elkészítését.[16] Ennek alapján, az újonnan indult lapok felvétele részletes és bibliográfiailag kielégítő módon, az adatok feltüntetésével készült, amelyen a kiadvány raktári egységenként való gyarapodása is nyomon követhető volt. A leggyakrabban használt állományról új felvételek készültek, ezekről pedig a további szükséges katalóguscédulák. 1929-ben azután végre sor került az összes akkor megjelenő folyóirat cédulái-nak az áthelyezésére is. A megszűnt folyóiratok katalógusai továbbra is a Nyomtatványtárban maradtak, ám amikor ez a kettősség már tarthatatlanná vált, 1933-ban azokat is áttették a Hírlaptár katalógusába. Ekkor egyesítették

végre azokat a periodikumokat is, amelyek periodicitásuk változása miatt szakadtak szét hol könyvtári, hol hírlaptári anyagként.[17]

A raktározás terén azonban csak ennél lassabban következhetett be a változás. A Nyomtatványtárban tárolt kiadványok a katalógusok egyesítése után még sokáig „vendégeskedtek" régi helyükön. Áttelepítésükre csak folyamatosan, 1945 és 1957 között kerülhetett sor.

Az egyesített, „megújított", de teljességében még ma sem átdolgozott, legkorábbi müncheni katalógus (1. számú melléklet) tartalmában és formájában is rendkívül változatos képet mutat. Legtöbbjük kézírással készült, vagy némelyik írógéppel. Használatát azonban még ma sem mellőzhetjük, mivel a sok megújítási kísérlet ellenére, számos lapról az egyetlen részletező leírás ebben a katalógusban található. A katalóguslap az első szám adatait tartalmazza, majd ezt az állomány felsorolása követi. Amikor és ahol valamely adat megváltozott, azt az illető év illető kötetének állományi adatai között találjuk, megjegyzés formájában. Ezáltal követni lehet a szerkesztők, a kiadó, a nyomda változásait. Külön érdekessége ennek a katalógusnak, hogy gyakran találunk rajtuk a lap megjelenésének, beszerzésének körülményeire, vagy lehetséges kapcsolataira, valamikori hiányaikra, esetleges bevonásukra vonatkozó megjegyzéseket, amelyek a sajtótörténész számára külön csemegének számítanak. A „müncheni" elnevezés természetesen csak eredeti formájára és az állomány elrendezésére utal. A sok cédulán még ma is látható müncheni szakszám ma már nem azonos a lap raktári helyével. Ennek meghatározására az 1924-ben bevezetett részben ugrószámos, numerus kurrens szolgál.

A müncheni rendszerű szolgálati katalógus mellett 1930-tól kezdődően új, nemzetközi méretű, olvasói katalógusrendszer építését is megkezdték: először a címszerinti betűrendest, 1933-ban a szerkesztőit, 1935-ben pedig a földrajzit majd a szakkatalógust. A katalógus megújítására a több szempontú keresés igénye és a nagyobb olvasói forgalom is erősen sarkallta a könyvtár vezetőit. Fontossá vált, hogy a könyvtár személyzete és közönsége számára külön katalógus álljon rendelkezésre, egyik munkaeszközül, a másik tájékozódásul, nehogy folyvást akadályozzák egymás munkálkodását. Az olvasói katalógus a nemzetközi méretnek és alaknak megfelelő, helytakarékos és rögzíthető formában készült, ám egyenlőre csak kézzel vagy írógéppel. Igaz ugyan, hogy a könyvtár ekkor rendelkezett már a sokszorosításhoz szükséges adréma géppel is, de annak kapacitása csak a könyvek katalógusainak ellátására volt elegendő.[18]

A többszempontú keresés igénye pedig nőttön-nőtt. A Hírlapkönyvtár munkatársai nehézségeik ellenére igyekeztek lépést tartani a felmerülő igényekkel. Erről a könyvtár 1941. évi beszámolója ezt írja: „Az állományról van betűrendes, helynévszerinti, szakszerinti, szerkesztői és a XVIII. századra, valamint a szabadságharc idejére vonatkozó időrendes katalógusunk – részben cédulakatalógus 144 dobozban, részben kartoték 36 fiókban.

A nyilvántartás korszerűsítésére dr. Dezsényi Béla könyvtári segédőr szerkesztésében megindítottuk Magyarország Időszaki Sajtójának Könyvészete c. sorozatunkat, melyből 1941-ben két kötet jelent meg... Az ebben a kiadványban közölt címleírásokból kartonokra ragasztható egyoldalas levonatok is készültek a tervezett új hírlaptári kartoték számára. Ennek különféle (betűrendes, helyszerinti, időrendes, szakszerinti, stb.) katalógusaiban a kutató meg fogja találni a keresett hírlap vagy folyóirat teljes bibliográfiai felvételét s ez alatt a Könyvtár állományában meglevő részek feljegyzését. Az új nyilvántartás lehetővé teszi a hiányok kiegészítését megkönnyítő kurrens desideratakatalógus összeállítását is."[19]

A terv gyakorlati megvalósítása elmaradt ugyan, de jól mutatja a katalógusok megújításának igényét. Erre a megújításra azonban még néhány évet várni kellett.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

III.
Az első rekatalogizálás, a „kardex"

A számukban és „szokásaikban" változó periodikumok újabb és újabb változtatásokra késztették szorgos őreiket, természetesen nyilvántartásuk terén is. A Hírlaptár munkatársai számára mind nehezebbé vált a köteles példányok szerzeményezési naplózása – amelyet 1945-ben teljes egészében átvett a Nyomtatványtártól. Így minden periodikum nyilvántartása és feldolgozása egy helyre összpontosult, a részcím nélküli sorozatokat kivéve. Ám a többkilós kötetek kezelése, a hiányok megállapítása, a reklamálás nyilvántartása, a betűrend megtartása stb. – úgyszólván lehetetlenné vált. Ezért a könyvtár 1950. január 1-jén bevezette a kurrens anyag naplózását és számonkénti nyilvántartását egyesítő kardex-nyilvántartást.[20] Ettől kezdve a kardex a beérkező kiadványok első regisztrációja lett főként a gyarapítási feladatok ellátására, de fontos eszköze a feldolgozáson kívül az olvasó- és tájékoztató szolgálatnak is.

A kardex bevezetése egyben az első lépés volt a katalogizálás rendszerének megújítása felé is. Ezt a megújulást segítette az akkor legkorszerűbb technika, az adrémagép is, amely az olvasói katalóguscédulák (címrendszós, szerkesztői, földrajzi, szak, valamint a majd sokkal később – 1970-ben – megkezdett közreadói katalógus) sokszorosításával és a kötet alakú helyrajzi naplót felváltó, raktári-, leltári lap kinyomtatásával jelentős erőket szabadított fel. Ezért 1950. június 19-től kezdetét vette az egész állományra tervezett rekatalogizálás, valamint az új címek, új szabályok szerinti katalogizálása. A 1950-től vezetett ellenőrző naplóba ezután csupán az induló címek és számok kerültek.[21]

A kardex formátumú, előnyomásos szolgálati katalóguslapok (2. számú melléklet) kitöltésével már a készülő MNOSZ 3424–52 szabvány[22] hatálybalépése előtt, annak követelményei szerint történt a feldolgozó munka. E szabvány, amelynek kidolgozásában a könyvtár munkatársai tevékenyen részt vettek, a folyóirat és hírlap címleírásában az alábbi adatok regisztrálását teszi kötelezővé, illetve lehetővé.

Általános összefoglaló adatok: Cím; cím tartozékai, alcím, közreadó testület, az időszakosság jelzése, szerkesztő; a meglévő évfolyamok összefoglaló jelzése; impresszum (hely, kiadó, év); terjedelem és méret; általános megjegyzések.

A változások összefoglaló adatai: Címváltozás; változás a cím tartozékaiban; az impresszum változása; egyéb változások. Az állományi oldal a meglévő évfolyamok, kötetek, számok részletes felsorolását tartalmazza.

A folyóirat több évfolyamáról szóló együttes mutatók címleírási adatai a megjegyzés rovatban szerepeltek.

A megadott adatok közül kötelezően előírt adatok a cím, évfolyam, hely, kiadás éve, valamint a címváltozás. A többi adat a könyvtár jellege és a folyóirat- és hírlapállomány nagysága szerint kezelendő, tehát a nemzeti könyvtár számára – a legtöbb kiadványról – valamennyi vezetendő. Tartalmazza még a fent említetteken kívül a kötetek tartozékait, a raktári- és a szakjelzetet is. Ez utóbbi egy – az ETO-ból kifejlesztett – sajátos, periodikumok feltárására alkalmassá tett táblázat alapján megállapított – egy vagy több szám. A katalóguscédula természetesen magáról a kiadványról készült, így minden adat értelemszerűen magáról a kiadványról származott.

A kardexformátum azért is látszott célravezetőnek, mert így az élő lapok leírásait a kardexlap mögé sorolhatták, lehetővé téve a változó bibliográfiai adatok naprakész vezetését. A lap megszűnésekor a katalóguslap a kardexlap mögül átkerült az inkurrens feldolgozó munka nyomán időközben szépen gyarapodó, rekatalogizált címek közé, a katalógusszekrény fiókjába.

A fent említett szabvány már elkülönítette a szerzeményezési nyilvántartást a katalogizálásitól, a kardexet a katalógustól. A kész évfolyamok, kötetek állományi adatait kollacionálás után a katalógus hátlapjára vezették a hiányok feltüntetésével. A címleírás, bár a könyvek címleírásának ismeretét feltételezte, el is tért attól, hiszen a leírás alapja a cím, ami maga is gyakran változhat, nem beszélve a kiadvány többi adatáról. Amint azt Dezsényi Béla, a Hírlaptár egykori vezetője írta: „A hírlapok nyilvántartása ezért lelemenyességet, de józan kritikát is kíván, lényeges ne maradjon ki, de felesleges részletekkel, szószaporítással ne veszélyeztessük a leírások áttekinthetőségét. Minden esetet nem láthatunk előre: a hírlap él, megkötni nem engedi magát, sorsa éppen oly változatos, mint az emberé."[23] Ugyanő másutt pedig így fogalmaz: „A periodika olyan, mint az élő ember, katalógusa tulajdonképpen egyúttal életrajzi lexikon is. A címleírás fő problémája tehát a változó adatok nyilvántartásának megoldása. Ez határozza meg a katalóguskarton formáját, a címleírás módját is."[24]

E filozófiát látszik megtestesíteni a szabvány is, amelynek alapszemléletéből következik, hogy minden periodikum egész életére egy címleírást kap. Ezen szerepelnek esetleges címváltozásai is, de előírásaiban nem teszi kötelezővé az új cím új címleírását, hanem megelégszik a címváltozásról szóló megjegyzéssel és a róla készült utalóval.[25] E tekintetben nagyban eltér a mai bibliográfus szemlélettől, a nemzetközi ajánlásoktól és gyakorlattól, amely minden címet új címleírással „illet", akkor is, ha a lap új címén követi a korábbi évfolyamszámozást. (Megjegyzendő, a nemzeti könyvtár katalogizálói legtöbbször

már korábban is a külön címleírás gyakorlatát alkalmazták ezekben az esetekben). A valamilyen rokonságot mutató, de „új életet kezdő", új számozással útjukra induló lapok a szabvány és az OSZK gyakorlatában is természetesen a kapcsolat – előzmény, folytatás – feltüntetésével új lapként új leírást kaptak. Ugyancsak rendelkezik a szabvány, a melléktételekről és a készítendő utalókról is.

Formai megkötéseket a szabvány nem tartalmaz, ezeket a könyvtár maga szabályozta.

Sajnos azonban ennek a katalógusnak a sorsát is megpecsételte az idő, a pénz és a munkaerő hiánya. Az 50-es évek végén a Tár tervbe vette, és meg is kezdte az ún. „gyorskatalogizálást", amit a könyvtár 1958. évi beszámolója sikertelennek minősített, ezért a könyvtár vezetése leállíttatott. A cél tehát, hogy a rekatalogizálás felgyorsuljon, és a müncheni katalógus cédulák gyorsabban kikerüljenek a használatból, nem valósult meg – tegyük hozzá szerencsére. Ez a tervezett gyorskatalogizálás ugyanis csupán a müncheni katalóguscédulák átmásolását célozta meg, a dokumentumok kézbevételének mellőzésével. „Menet közben derült ki, hogy a régi cédulák kollacionálási adatai teljesen megbízhatatlanok, legtöbbször csak a kezdő és végső évfolyam van feltüntetve. Nem volt tehát elég a kontroll, a kollacionálás műveletét teljesen meg kellett ismételni."[26]

Sajnos a kísérletezések folytán a kiegyenlítetlen számú és olykor képzetlen munkaerő következtében az idők folyamán ugyancsak megbízhatatlanná vált mindkét nyilvántartás, ami persze az állomány fokozott használatát vonta maga után.[27] A nagyobb használat, a nagyobb rongálódás kivédésére pedig az 1952-ben megindult muzeális példányok gyűjtése és azon túl, 1958-tól a népszerű vagy fontos lapokból, mind több és több, újabb példány beszerzése is szükségessé vált. Az állomány védelmére a 60-as években megindult a hírlapállomány mikrofilmezése is, de már akkor látszott, hogy az állomány védelme érdekében is mind pontosabb és részletesebb leírásokra van szükség, hogy a nemzeti könyvtár katalógusa is kellően megbízható forrása legyen a lapok bibliográfiai adatainak.

IV.
Felkészülés a Várba

1961-ben a könyvtár vezetősége elrendelte a könyvtár katalógusainak felülvizsgálatát. Ezt a Budavári Palotába való felkészülés, valamint a nemzeti könyvtár valamennyi katalógusára tervezett rekonstrukció tette szükségessé. A minden katalógusra kiterjedő, rendkívül részletes vizsgálódás tapasztalatait, valamint az ezzel kapcsolatos szakmai értekezletek eredményét Haraszthy Gyula, a Széchényi Könyvtár főosztályvezetője összegezte 1964-ben készült tervtanulmányában.[28] Megállapításai rendkívül érdekesek és a jövőre (az az a mi jelenünkre) nézve megszívlelendők:

„Az OSZK 1936-ban hajtotta végre a feldolgozó munka és a katalógusok nagyszabású reformját. Azonban évek és évtizedek során e katalógusok hiányosságai és hibái egyre inkább feltűnővé váltak; a kezdeti problémák az anyag nagyarányú növekedéséből, az ingadozó és változó feldolgozási gyakorlatból, a katalógusok gondozásának és folyamatos revíziójának megoldatlanságából adódóan tovább súlyosbodtak. ... A katalógusok hibaforrásaiként – főleg a külföldi szakirodalomban – gyakran emlegetik a címleírási szabályok változásait. Valóban, úgy fest a dolog, hogy nem is annyira a szabályok az állandók, hanem maga a változás állandó. Minden katalogizálási kézikönyv bevezető fejezetei e történeti átalakulások dátumaival ismertetnek meg; a külföldön és hazánkban egyaránt szenvednek a változásoktól a nagykönyvtárak katalógusai. A kis könyvtárak könnyen átvezetik a módosításokat, a nagykönyvtárak hatalmas katalógusai magukon viselik a szabályátalakulások nyomait (különösen súlyos következményekkel jártak katalógusépítésben a címfej-változások). ...Nemcsak az okozta a bajt, hogy egyéni felfogások váltották egymást, hanem az is, hogy e felfogásokat, változatokat nem rögzítették utasításokban, helyi ügyrendekben vagy szakmai publikációkban: népmeséhez hasonlóan nagy szerepe volt a szájhagyománynak."[29]

„A Hírlaptár katalógusai" című pontban a következő szerepel: „A Hírlaptár állományát a szolgálati és olvasói katalógusok hálózata tárja fel. Ez a rendszer összefüggő és zárt egészet alkot, kiegészítésére a tár perspektívájából nézve sem merülhet fel igény. Az egyes katalógusokat vizsgálva azonban problémák és hiányosságok mutatkoznak; ezek megoldását csak egy teljes katalógus-revíziótól várhatjuk."[30]

Hogyan is állt ez az összefüggő, zárt rendszer, amelyről az írás szól?

Amint azt a tanulmány említi, és amint az az eddigiekből is kitűnik, alapvetően tehát két részből állt: szolgálati katalógusból (illetve katalógusokból) és olvasói katalógusokból. Az alapot a szolgálati katalógusok – a maradék „müncheni" és a „kardex" katalógus – jelentették. Ezekből, ezekről készült – eredetileg technikai célból az ún. „adréma" cédula, a szolgálati katalógus rövidített, összefoglaló szintű változata amely a további cédulasokszorosítást szolgálta. Ennek lebonyolítása, lebonyolódása után az e célt szolgáló cédulák számrendi elrendezésével, lehetőség nyílt a szolgálati katalógusok kiegészítéseként a raktári jelzet szerint való keresésre is. Ez tehát a helyrajzi katalógus szerepét tölti be máig.

A sokszorosítás egyértelmű. A gondozás alatt pedig egy sajátos, periodikával kapcsolatos munkafolyamatot kell érteni. Ez pedig kicsit leegyszerűsítve a következőkből áll: A könyvtár állományába újonnan bekerülő címekről, mint említettem a szolgálati katalógusnak megfelelően készül egy alaplemez. (Ez abban az időben valóban fémből készült lemezt jelentett, ma már természetesen a fénymásolás és a számítógép lehetőségeit kihasználandó, más hordozókról van szó.) E lemezről megtörtént az első katalóguscédula sorozat sokszorosítása, majd a sokszorosított cédulák szerkesztésével, a megfelelő rendszó aláhúzásával vált betűrendezésre alkalmassá és beoszthatóvá. Amikor a lapok további életében újabb szerkesztő, közreadó, esetleg új megjelenési hely jelentkezett, akkor az „adréma kísérőn" – annak hálójában történt a különböző rendeltetésű (más-más színű) katalóguscédulák utánrendelése. (3. számú melléklet)

Ha egy kiadvány életében alapvető változás történt, akkor azt az „adréma kísérőn" javítottuk, és új cédulákat rendeltünk valamennyi katalógus, valamennyi vonatkozó cédula lecserélése céljából. Ilyen alapvető változásnak számított elsősorban, ha a lap megszűnt, címe megváltozott, vagy valamilyen kapcsolatba lépett más lapokkal. A lecseréléseknek az volt a célja, hogy az olvasó bármely katalógusban leli meg a lap leírását, mindig a megfelelő állapotot találja, tehát ha például egy szerkesztő munkásságának kutatásakor a szerkesztői katalógusban találkozik az általa szerkesztett lap leírásával, azonnal tudja, hogy a lap él-e még, vagy esetleg címet változtatott stb. Persze ez ma a számítógépes hálózatok korában elég bonyolultnak és gazdaságtalannak hangzik, de akkoriban (és megfelelő technikai háttér híján ma is) az egyetlen biztonságos módszernek tekinthető.

Ami pedig az említett hiányosságokat illeti, ezek elsősorban abból adódtak, hogy a müncheni katalóguscédulák még az akkor rendelkezésre álló technikai színvonalon, tehát kézírással, illetve írógéppel készültek, ennek megfelelően az olvasói katalógusok is. Ezért a címek betűrendes katalógusától eltekintve a többi nyilvántartás az utólagos pótlások ellenére sem tekinthető az egész állományra nézve teljesnek.

A tervtanulmány készítésének ideje alatt, 1962-ben lezajlott a Hírlaptár munkájának felülvizsgálata is, amely kimutatta, hogy bár az ott folyó munka magas színvonalú, ám a munkaszervezet korszerűtlen. Rámutatott a felmérés a folyóiratok és hírlapok kötésének akut problémájára is.[31] Ez utóbbi azért fontos, mert mint tudjuk, közvetlen befolyással bír a katalógusok megbízhatóságára, állapotára és naprakész voltára. Éppen ezért kívánatos lenne az állományrevízió által feltárt állapot mindenkori felhasználása a katalógusok pontosítására, ám erre – az állomány hatalmas mennyisége, kellő munkaerő és technika hiányában az 1966-os állományi revízió után nem került sor. Az időközben végrehajtott átkötések, a megváltozott raktári egységek indokolták volna az összevetést a szolgálati katalógusokkal.

Az említett állományrevíziónak – az állomány számbavételén túl – volt egy igen pozitív „hozadéka". Létrejött az ún. „raktári"- vagy „leltári" katalógus (4. számú melléklet), amely a teljes állomány már raktárban lévő tényleges és „végleges" állapotáról nyújt információt, segítve ezzel az olvasószolgálati munkát és a raktári kiszolgálást. Az új – tehát az állományrevíziót követően újonnan érkezett címek kartonjai az olvasói katalóguscédulák sokszorosításakor azzal azonos módon készültek – és készülnek – a meglévő évek és kötetek felsorolására is alkalmas, nagyobb formátumú lapon. Az állományba vett kötetek darabszámára, tehát a már bekötött vagy tékában, dobozban tárolt állomány egységeire és a meglévő évekre lehet keresni benne. A kötetek részletes tartalmát a szolgálati katalógus tárja fel. Ugyancsak ez a raktári katalógus tartalmazza az esetleges kihelyezéseket, vagy a különleges tárolásra (rezerválásra) vonatkozó utalásokat, valamint az anyagról készült mikrofilm jelzetét is, ezért a leltári nyilvántartáson túl jó segítséget jelent az olvasószolgálati, raktári kiszolgáló munkában.

V.
Szemléletváltás
a nemzetközi és a hazai katalogizálási gyakorlatban

Az 1960-as évek végére nem csak a hazai, de nemzetközi viszonylatban is csúcsosodni kezdtek a katalogizálással kapcsolatos problémák. 1967-ben, Michael Gorman nyolc nemzeti könyvtár katalogizálási gyakorlatát hasonlította össze. Tapasztalatait 1968-ban összegző, összehasonlító jelentésben tárta az IFLA 1969-es koppenhágai tanácskozása elé. Az ennek alapján elkészült szabályzat tervezetből, 1974-re született meg az első szabvány, az ISBD/M (International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications) 70 ország neves szakemberének véleményét felhasználva. Bár ez a szabvány, a könyvek bibliográfiai leírásának szabályozását szolgálta, alapszemléletében iránymutatóként szerepelt a többi dokumentumtípusra való alkalmazásra is. Célja a dokumentum azonosíthatóságán túl a leírások nemzetközi cseréjének és kölcsönös felhasználhatóságának biztosítása, a nyelvi akadályok áthidalása, a formális értelmezhetőség biztosítása, valamint a leírások géppel olvasható formába való átalakításának megkönnyítése volt.[32]

A katalógusok kérdése, a magyar nemzeti könyvtárban is az 1970-es évek elején vált ismét központi kérdéssé, amelyet már a nemzetközi katalogizálási szemlélet megváltozása is aktuálissá tett, nem beszélve a fent vázolt, eddigre végképp csúcsosodó problémákról, valamint a könyvtár küszöbön álló költözködéséről. Ismét napirendre került a katalógusok rekonstrukciója.

Ennek előkészületeként sor került a munkakörök és munkafolyamatok körülhatárolására, valamint átfogó reformterv kidolgozására.[33] E tervet. 1975. február 22-én készítette el Ferenczy Endréné főosztályvezető. Ebben többek között a következő megállapítás szerepel:

„A hírlaptári gyűjtemény feltárásának évtizedek során felgyülemlett hiányosságai, következetlenségei többségükben objektív körülményekre, nehezen elhárítható adottságokra vezethetők vissza.

Jelenleg azonban, már a gyűjtemény pontos adatokra épülő, megbízható feltárásának egyre égetőbb szükségességét indokolja, hogy

- a többségükben unikális példányok forgalmazásának biztosítása a katalógusokban szereplő jelenlegi állományadatok alapján már a legnagyobb erőfeszítésekkel sem oldható meg;

- a kurrens és retrospektív sajtóbibliográfiai regisztrálás – mint a magyar nemzeti bibliográfiai rendszer fehér foltja – a nemzeti könyvtár elsőrendű feladatai közül nem halasztható tovább;
- a könyvtár vári, új épületében való méltó működése elengedhetetlenné teszi – a könyvek katalógushálózatának rekonstrukciója mellett – a periodika-gyűjtemény megfelelő színvonalú feltárását;
- az új gyarapodás feldolgozása a régi katalógusrendszer hiányosságai mellett (éppen a periodikumok folyamatosságára való tekintettel) nem emelhető korszerű, a hazai és nemzetközi információszolgáltatás megkívánta követelmények szintjére."[34]

A tervezet 1975-ben került az OSZK Vezetői Tanácsa elé, ahol döntés született a Hírlaptár teljes állományának – a mintegy 38 000 cím és 185 000 kötet teljes rekatalogizálásáról.[35] Ezzel a döntéssel új fejezet kezdődött a nemzeti könyvtár időszaki katalógusainak történetében.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

VI.
Az új szolgálati katalógus

A rég várt döntés nyomán – a hírlap- és folyóirat feldolgozásában járatos, nagy tapasztalattal rendelkező munkatársak bevonásával – megkezdődött a szabályzatot előkészítő, tervező- és szervezőmunka. A cél az volt, hogy az időszaki kiadványok feldolgozásának munkamenete olyan folyamat kialakítását jelentse, amely analóg módszerekkel és azonos értékű nyilvántartásokat eredményezve alkalmazható legyen mind az újonnan induló (élő) periodikumok, mind a régi állomány feltárásában.

Az új feldolgozás, valamint a raktári helyek jobb kihasználásának igénye új jelzetrendszer bevezetését is szükségessé tette. Az új raktári jelzetek betű és szám kombinációjával biztosítják a méret szerinti raktározást, valamint az egyes példányok egymás mellett való tárolását, de egymástól való megkülönböztetését is. Ez utóbbiak ezelőtt mind más és más jelzeten „laktak". A korábban kisnyomtatványként kezelt kiadványok, a H-val jelzettektől eltérő, ún. Cs-s (csoportos) jelzetrendszerbe kerültek. A jelzetükben szereplő második betű (A, B, C, stb.) itt is a méret jelzésére szolgál. (Sajnos ennél a kiadványtípusnál jelentkeznek leginkább e jelzetelési mód hátrányai, mivel rendszerint e kiadványok változtatják leggyakrabban a méretüket, ezért helytakarékos tárolásuk is csak nehezen oldható meg).

Ugyancsak szem előtt tartandó elvként szerepelt az egyszeri feldolgozás megvalósítása. Az egyes címek valamennyi bibliográfiai és állományadatát (illetve azok változásait) részletesen a szolgálati, „alapkatalógus" tartalmazza. (Ezek az alap leírások az akkori elképzelések szerint a későbbiekben gépesített feldolgozásra alkalmas adatlapokká alakíthatók lettek volna.)

1976-ban megtörtént az egységes periodika feldolgozási futószalag kialakítása. Az eddig könyvként kezelt, elsősorban évkönyv jellegű kiadványokat, valamint az 1964-től 1976-ig a Kisnyomtatványtárba irányított időszaki kiadványokat ettől az évtől kezdődően beérkezésükkor a folyóiratokkal és hírlapokkal együtt indították. A tipológiai kérdések tárgyalásánál már utaltam rá, hogy e kiadványok indítása után feldolgozása is új- meg új problémák elé állítják a mégoly tapasztalt feldolgozót is. Némelyiket szinte lehetetlen jól megoldani, ezért gyakoriak az utólagos módosítások. Ennek oka – többek között –, a fentiekben tárgyalt, nem teljesen „vegytiszta" műfajok és a gyakori változások felbukkanása.

Már az ISBD/S (International Standard Bibliographic Description/Serials) 1977-ben megjelent első szabványos kiadása előtt a nemzetközi szabványtervezet és a folyamatosan megjelentetett nemzetközi ajánlások útmutatásai alapján az Országos Széchényi Könyvtárban 1976-ban megszületett a rekatalogizálás házi szabályzata,[36] amely az év szeptemberére lehetővé tette annak kísérleti jellegű beindítását. Ezzel egy időben megindulhatott a kurrens feldolgozásban is az új szabályzat szerinti munka. A hazai időszaki kiadványok korszerű formában való rekatalogizálása nem kizárólag a Széchényi Könyvtár egyik nyilvántartásának rekonstrukcióját jelentette, hanem egy a hazai tájékoztatás, a hazai és nemzetközi bibliográfiai adatszolgáltatás szempontjából is alapvetően fontos változást. Alapszemléletében – amelynek azonosnak kell lennie a nemzeti könyvtár mindenkori alapszemléletével – figyelembe veszi azt a követelményt, hogy ezt az egyedülálló gyűjteményt egyedien, minden szempontból feltárni nem öncélú feladat, hanem az egész magyar kultúra közös ügye. Az ekkor és ezután elkészült felvételeknek – a tervek szerint – sokfajta igényt kell kielégíteniük. „Alapul kell szolgálniuk a kurrens és retrospektív nemzeti bibliográfiának, biztosítaniuk kell a nemzetközi adatszolgáltatást, s alkalmasnak kell lenniük gépi adatfeldolgozásra is."[37] Mindezek a követelmények, valamint az, hogy a nemzetközi szabályzatok, az ISBD/S szabvány időközben továbbfejlődött, a munka elméleti előkészítését rendkívül bonyolulttá tették.

A periodika-feldolgozás részletes szabályzatának kidolgozásával, valamint az ezt kiegészítő utaló-rendszerre, katalógusokra vonatkozó szabályzatok létrehozásával megkezdődhetett az országos jelentőségű úttörő munka. A nemzetközi szabvány folyamatos változásával összefüggésben és a gyakorlati tapasztalatok alapján szükségessé vált a szabályzat folyamatos módosítása, 1977-ben pedig a teljes átdolgozására is sor került.

Az alap szabályzat az adatfelvételre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. Rendelkezik a feldolgozandó adatok köréről, forrásáról, leírásának módjáról, a változások vezetésének módjáról, a kapcsolatok feltárásáról, az állomány nyilvántartásáról.

A címleírás a korábbi „kardex" formátumnál nagyobb, inkább a „müncheni" katalóguscédulákhoz hasonló méretű, 22x19 cm-es, előrenyomtatott adatlapokon történik (5. számú melléklet). Ez a forma a bibliográfiai és állományi adatok áttekinthetőbb vezetését teszi lehetővé, így minden szempontból korszerűbb adattartalmát tekintve is.

A több, néha nagyon sok lapból álló leírás alapjában két részre oszlik: a bibliográfiai és az állományi részekre. Mindkét rész több lapból áll, a bibliográfiai az adatok egyes csoportja szerint, az állományi pedig az egyes példányok szerint megosztva.

Valamennyi önálló cím a lényegtelen címváltozás kivételével önálló címleírást kap, amelynek forrása – a könyvtár állományában meglévő – mindenko-

ri első részegység. A más könyvtár állományáról vagy egyéb külső forrásból megállapított adatok szögletes zárójelben szerepelnek. Ez alól kivétel a mikro-dokumentumról származó adat, melynek forrása azonban a megjegyzésben feltüntetendő. A lényegtelen címváltozatról, valamint a kiadványon szereplő, a főcímtől eltérő címváltozatokról utaló készül. Az állományi adatok csak a könyvtár állományában – eredetiben, vagy másolatban meglévő dokumentumokra vonatkozhatnak.

A címleírások nem egyforma adattartalmúak. Megkülönböztetünk ún. „teljes" és „egyszerűsített" leírásokat. Az alap szabályzat az általános rendelkezéseket és a teljes címleírást szabályozza, míg az úgynevezett „szint alatti" és „csoportos" kiadványok esetére külön szabályzat[38] készült, amely a leírt adatoknak szűkebb körével is megelégszik. Többek között elhagyandónak rendeli a szerkesztők adatcsoportot, amelynek vezetése például az általános- és középiskolai lapoknál szinte lehetetlen.

Mindezek után milyen adatokat tartalmaznak a szolgálati katalóguslapok?

Bibliográfiai rész:

1. Főcím (az esetleges kiadásváltozat megjelölésével)
2. Párhuzamos főcím
3. Alcím. Párhuzamos alcím
4. Közreadó
5. Megjelenési hely
6. Indulás, megszűnés, szünetelés adatai
7. Időszakosság
8. Szerkesztőségi adatok: főszerkesztő, felelős szerkesztő, a szerkesztőbizottság elnöke, szerkesztő
9. Kiadó
10. Nyomda neve. Nyomda helye
11. Méret
12. Összefüggések más címekkel: társlap, kiadásváltozat, főlap, melléklap, sorozat
13. Címváltozás: előbbi cím – utóbbi cím, előzmény – folytatás, közben
14. Megjegyzések: címváltozat, állandó melléklet, egyéb megjegyzések.

Az egyes adatcsoportokhoz tartozó adatok (a kiadvány első számától kezdve az utolsóig), egy egységet alkotnak.

A fenti adatokon kívül szerepel a katalóguslapon a raktári jelzet, az ISSN és a szakszám.

A katalogizálás során a változó adatokat változásuk időpontjával együtt tüntetjük fel, az utolsó adat megszűnését is beleértve, amelyet a számozási adat utáni gondolatjellel jelzünk. Ezáltal áttekinthetővé válik valamennyi adat érvényességének időtartama és megléte egyaránt. Amennyiben a leírás nem az induló számról készült, azt a katalógus megjegyzésében közöljük, illetve az

egyes adatok érvényességi idejének megkérdőjelezéséből és az indulás szögletes zárójelben való közléséből is kiderül.

Az adatok forráshelyeiről a leírási szabályok rendelkeznek. Habár az adatcsoportokra vonatkozó útmutatások rendkívül részletesek, mégis a dokumentumfajta sajátosságainak megfelelően állandó kiegészítésre szorulnak, szinte életbelépésük óta. Új meg új problémák lépnek fel, új meg új megoldásokat követelve. Ezek megoldását részben segítette az 1982-ben végre megjelent magyar szabvány,[39] ám a katalogizálás nemzeti könyvtári problémáira nem adhat kielégítő választ. Marad tehát a saját szabályzat, a tapasztalat, hasonló példák keresése és a szájhagyomány.

Az alapszabályzathoz több kiegészítő szabályzat is készült, amelyek az egyes munkafolyamatokra, nyilvántartásokra, azok tartalmára és formájára vonatkoztak.

Az egyszerűsített címleírás szabályai (a szolgálati katalógus számára),

Az egyszerűsített címleírás szabályai (az olvasói katalógusok számára),

A bibliográfiai oldalak gépelése,

Az állományi oldalak gépelése,

Az olvasói katalógus leírásának általános szabályai,

A közreadói katalógus szerkesztési szabályai,

A szerkesztői katalógus szerkesztési szabályai, stb.

Az új címek, új szabályok alapján való felvétele mellett, azzal párhuzamosan, megkezdődött a teljes állomány rekatalogizálása is. Ez a munka először az 1945 után élő lapokra terjedt ki oly módon, hogy a kézbevett lapoknak valamennyi kötetét, példányát, sőt a hozzájuk kapcsolódó lapokat is feldolgoztuk. A példányok új jelzetet kaptak, a feldolgozó pedig rangsorolt közöttük, hogy a legszebb, legjobb példány kerüljön muzeális megőrzésre. A párhuzamos mikrofilmezési, restaurálási és kötészeti program szintén az állomány megóvását voltak hivatva szolgálni. Az anyagi és személyi erőforrások apadásával azonban a rekatalogizálás – ez a nagyon fontos, rendkívül munka- és időigényes tevékenység – egyre csökkent, amíg végül a könyvtár vezetésének türelme fogytán, 1998-ban teljesen meg is szűnt. A tervek szerint, a mikrofilmezés felgyorsítása fogja ezt az űrt pótolni(?) A kérdés ugyanis, hogy a feldolgozás előtt, vagy után kerüljön-e mikrofilmezésre az állomány, máig megválaszolatlan. Ennek egészen praktikus okai vannak.

Az állományvédelmet, restaurálást és mikrofilmezést célszerű a feldolgozást megelőzően elvégezni a további rongálódás elkerülése érdekében. Mivel azonban a mikrofilm elkészítéséhez szükséges az állomány több pél-

dányból való rendezése, más könyvtárak anyagával való kiegészítése, nélkülözhetetlen egy előkészítő munkafolyamat beiktatása. Ez formai szempontú lévén, nem egyezik, de nem is egyezhet teljes mértékben a feldolgozás, katalogizálás, a bibliográfiai feltárás szempontjaival, amelynek szintén vannak az állományt érintő részletei is.

A tipológiával foglalkozó fejezetben már utaltam a kiadványok közötti kapcsolatok sajátos problematikájára, a továbbiakban pedig a régi katalogizálás és a mai szemlélet közötti különbségekre. A rekatalogizálás éppen ezeknek a problémáknak a megoldását és a katalogizálás egységesítését tűzte ki célul, amely rendkívül körültekintő, gondos sajtótörténeti feldolgozó munkát követel, s ez természetszerűleg hosszadalmasabb, mint a mikrofilmezés maga. Más kérdés, hogy az eredeti szándékok, a mikrofilmezés előkészítésébe beleértették a lapok restaurálását, javítását, esetleges laminálását is, ám ezekre a munkálatokra a könyvtár mai gazdasági helyzete nem ad módot.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

VII.
Az időszaki kiadványok bibliográfiája és az adatbázis

A nemzeti könyvtárban a katalogizálási munkán kívül, természetesen más feldolgozó tevékenységek is folynak, amelyek a nemzeti dokumentumtermést hivatottak számba venni és nemzetközi viszonylatban hozzáférhetővé tenni. Erre Magyarországon is, mint a világ valamennyi országában, a nemzeti bibliográfia az illetékes. A már sokszor emlegetett 1976-os év valóban fordulópontot jelentett az időszaki kiadványok feldolgozásában. A katalogizálás rekonstrukciója mellett megindult, illetve újraindult, a már szintén oly régen esedékes kurrens sajtóbibliográfiai munka is. Ennek alapkoncepciója az volt, hogy az 1976-ban élő, az akkori gyűjtőköri elvek szerint több mint 4000 periodikum, szabványos bibliográfiai leírására sor kerüljön, az 1976-os, akkori első számok alapján. Az azt követő években pedig, az elsőként beérkezett számról készüljön nyitott címleírás, míg az 1976-ban leírt címekre, amíg élnek, minden évben hivatkozás történjék a továbbiakban is ezt az elvet követve. E címelírások lettek a tíz éven keresztül az egy-, vagy többévenkénti, kötet formában megjelent Kurrens Időszaki Kiadványok c. bibliográfiák alapjai az 1976–1980-ig terjedő időszakban megjelent periodikumokról. Az 1981–1986-ban megjelenteket már a Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki kiadványok bibliográfiája (továbbiakban IKB) tartalmazza.

Az egyre növekvő mennyiség, a naponta beérkező kiadványok tömege, még válogatottan is nagy megterhelést, áthidalhatatlan technikai problémákat okoztak a bibliográfia készítői számára. Az 1980-as évek közepére, Magyarországon is egyre láthatóbbá váltak a személyi számítógépek előnyei. Ezért az OSZK vezetése és a kiadvány szerkesztői úgy döntöttek, hogy a manuális tétel- és kiadványszerkesztésről áttérnek a számítógépes munkára.

Ez tette lehetővé A Magyar Nemzeti Bibliográfia. Új periodikumok megjelentetését 1991-től, a Magyar Nemzeti Bibliográfia. Periodikumok (CD-ROM) előállítását pedig 1996-tól.

Már a kezdet kezdetén is nyilvánvalóvá vált, hogy a jövő szempontjából érdemes egy olyan számítógépes adatbázist létrehozni, amely lehetővé teszi a többszempontú információkeresést és egyben támogatja a kiadványszerkesztést is. A fejlesztő munka eredménye a MicroIsis alapú ISSN, majd az IKB Adatbázis lett amelynek adatbeviteli munkáit 1989-ben kezdték, az 1986-os

megjelenési évtől kezdődően. Ma már az olvasók számára is elérhető, 1999-től Interneten is. Megjeleníthető formátumait ld. a 6. számú mellékletben. (Részletes ismertetésétől munkámban eltekintek, mivel ez szerepel Magyar Mariusné 1997-ben írt dolgozatában[40]). A kezdethez képest az adatbázist folyamatosan módosították, a felmerült gyakorlati igényeknek megfelelően.

Habár az adatbázis rekordjai sokban megegyeztek a katalógus bibliográfiai oldalainak adataival, ám igen sokban el is tértek attól. Mivel alapvetően bibliográfiai céllal készült, nem tartalmazhatta az időhatárain kívül eső címeket és időszakokat, az ország határain kívül megjelent lapokat, valamint a gyűjtőkörén kívül eső, ún. „szint alatti" kiadványokat. A katalógusnak ezzel szemben valamennyi, a könyvtár állományában meglévő kiadványt fel kell tárnia, bibliográfiai és állományi adataival egyetemben, amelyek mint tudjuk, folyamatosan változhatnak az inkurrens gyarapodásnak megfelelően.

Az elektronikus adatrögzítés sokféle lehetőséget felkínált. Ami a katalógusok számára lehetetlenség volt, az a szűkebb gyűjtőkörű, korlátozott adattartalmú bibliográfia számára megváltó lehetőségnek mutatkozott. A számítógép lehetővé tette a változó elvek és szabályok rugalmas bevezetését. (Többek között például a cirill betűk átírási szabályainak többszöri változását, változtatását!) Ugyancsak lehetőséget nyújtott a mindenkor esedékes adatok felülírására, a többszempontú, viszonylag gyors keresésre, a hálózati hozzáférésre, listakészítésre, stb. Jelenlegi formájában azonban nem lehetséges a visszamenőleges keresés a már korábban élt lapok esetében, a bibliográfiai adatok időponthoz kötött változásainak nyomon követése, az állományi- és példányadatok részletezése stb., ami pedig, nemzeti könyvtárról lévén szó, elengedhetetlen. Tekintettel arra, hogy az OSZK egy új, átfogó informatikai rendszer, a nemzeti könyvtárak számára kifejlesztett Amicus bevezetése előtt áll, a szükséges módosításokra és fejlesztésekre már nem is kerülhet sor, illetve csak olyan változtatásokra van lehetőség, amelyek az új, integrált rendszer bevezetése szempontjából is hasznosak.

VIII.
Felkészülés az integrált rendszer bevezetésére

Az OSZK vezetés 1997. augusztus 14-én Szerkezetátalakítást előkészítő munkafolyamat-tervező bizottságot hozott létre, amelynek feladata az volt, hogy tegyen javaslatot a munkaszervezet átalakítására az új integrált könyvtári rendszer bevezetésének elősegítésére. A tanulmány részleteivel nem kívánok, az új rendszerrel pedig – az időszaki kiadványokra vonatkozó dokumentáció hiányában nem tudok foglalkozni, ezért csupán a felkészüléssel kapcsolatos döntésekre, azok katalogizálást érintő következményeire, és a felmerülő, megoldandó problémákra térnék ki részletesebben.

Az OSZK Szerkezetátalakítást előkészítő munkafolyamat-tervező csoportjának döntés-előkészítő elemzése alapelvként leszögezi: „Követelménynek tartjuk, hogy a szervezet meghatározója csak a logikus munkafolyamat lehet. A munkafolyamat egységei épüljenek egymásra, használják egymás információit. Ugyanannak az adatelemnek az értékét egy dokumentumra, ill. egy munkafolyamatra vonatkozóan az általunk tervezett struktúrában csak egyszer szabad megállapítani."[41]

Csak egyszer szabad megállapítani! Mit jelent ez, az időszaki kiadványok tekintetében?

Egy már meglévő és működő integrált rendszer esetében ez jelenthetné a dokumentumok érkeztetésének, bibliográfiai-, állományi- és tartalmi feltárásának egymásra épülő folyamatát. A gyarapító (érkeztető) szakember megtekintené az adatbázisban, hogy szerepel-e már ilyen- és ilyen című, közreadójú, kiadású, megjelenési helyű, stb. dokumentum. Ezt követően bevinné a kezében lévő kiadvány legfontosabb azonosítóit, akár ideiglenes jelleggel (hiszen periodikumokról lévén szó, egyetlen szám esetleg nem elégséges az adatok megbízható és végleges megállapításához), regisztrálja a beérkezett számot, majd ellátja raktári jelzettel és továbbadja a bibliográfiai feldolgozónak. Az, miután kiegészítette a rekordot a megfelelő, még szükséges adatokkal, továbbadja a kurrens raktárnak, ahol tárolják, ahonnan szolgáltatják. Majd miután bizonyos, raktári egységgé alakítható mennyiség összegyűlt, átadják a katalogizálónak, aki immár több számot együtt látván, kiegészíti, esetleg módosítja a már felvett bibliográfiai adatokat, az érkeztetéskor felvett állományi adatokat, és elindítja a kötetet a kötészet, illetve a raktár felé.

Természetesen, ebbe a viszonylag egyszerű munkafolyamatba beleértendők a manuális tevékenységek is, hiszen – hogy csak a legegyszerűbbet említsem – a raktári jelzetek rávezetése a kiadványra mindenképpen manuálisan történhet csupán. Ennél azonban sokkal komolyabb és felelősebb az a tevékenység, amelyet például az érkeztető végez, amikor a frissen érkezett kiadványt a könyvtár cédula nyilvántartásaiban is kénytelen behasonlítani a meglévő számítógépes adatbázison kívül. Ezeknek a nyilvántartásoknak a digitalizált formájú megjelenítésére – még igen hosszú ideig, talán soha – nem lesz módja a könyvtárnak. Éppen ezért talán sort lehetne keríteni áthidaló megoldásra, viszonylag kisebb, anyagi és egyéb ráfordítással. Ez pedig a következő lehetne:

A jelenleg adott, MicroIsis alapú rendszer segítségével létre lehetne hozni a könyvtár állományáról egy új adatbázist, amely az átmeneti időszakban nem törekedne a teljes, többlépcsős, valamennyi lehetséges mezőre kiterjedő, bibliográfiailag teljes leírások elkészítésére, a teljes értékű állományi nyilvántartás kiépítésére, hanem megelégedne a mindenkori első számról készült, a jelenlegi olvasói katalógusoknak megfelelő, rövidített, az élő kiadványok esetében nyitott címleírással. Ezzel lehetővé válna a legalapvetőbb keresés egy viszonylag egységes rendszerben. Egyszerűen és gyorsan fellelhető lenne az OSZK állományában meglévő kiadványok teljes köre, főcímük, jelzetük, megjelenési helyük, közreadójuk, és az indulás éve szerint. Ez kiegészíthető lenne a megszűnéssel, az esetleges címkapcsolatokkal, a katalógus lezárását követően jelentkező új szerkesztőkkel, – egyelőre csak felsorolásban, funkció megjelölés és időszak nélkül. Az ennél speciálisabb kérdések megválaszolása továbbra is a szolgálati katalógusból történhetne, egy – a mainál alkalmasabb rendszer bevezetéséig. Ez elsősorban az adatváltozásokra, az adatok érvényességének időtartamára vonatkozik, mivel a MicroISIS jelenleg nem alkalmas arra, hogy a változásokat lapszámhoz kötötten is tartalmazza. Ugyancsak alkalmatlan a példány- illetve az állományi adatok részletes nyilvántartására.

Az ily módon elkészült rekordok a lehetőségeknek megfelelően, a továbbiakban tovább bővíthetők lennének mind teljesebb és teljesebb, bibliográfiailag is kielégítő adatokkal. Ez akár a meglévő adatbázisban is történhetne, csupán arra kellene törekedni, hogy sem a bibliográfia, sem a katalógus szempontjai ne szenvedjenek csorbát. Mit értek ezen?

A bibliográfia használója számára például világosan meg kell jeleníteni azt, hogy egy kiadvány mikor indult, függetlenül attól, hogy a kiadvány létezik-e a nemzeti könyvtárban vagy sem, esetleg megütötte-e a kötelezően szolgáltatandó kiadványokra vonatkozó példányszámot, terjesztési módozatot stb. Ám arról is tudósítania kell, hogy a keresett kiadvány mely gyűjteményrészben található, mely évei, milyen raktári jelzeten, hány példányban és milyen módon, milyen feltételekkel juthat hozzá a felhasználó.

A legteljesebb leírásokat természetesen jelenleg is, és még valószínűleg igen sokáig a fent ismertetett szolgálati katalógus tartalmazza. Ezért a szolgálati katalógus nagyfokú munkaerő igénye ellenére az átmeneti időszakban is tovább építendő mégpedig a jelenlegi teljességgel és alapossággal. A fent említett adatbázis mindemellett a mindennapos, egyszerű kérdések jó részéről viszonylag egyszerű formában adhatna választ, amely a feldolgozó és a felhasználó számára egyaránt biztonságossá és könnyebbé tenné a hozzáférést. Hátránya ennek a megoldásnak az, hogy viszonylag rövid idő alatt nagy mennyiségű, mintegy 70 000 cím adatainak a bevitelét kellene elvégezni, amelyre a személyi feltétel csak nehezen biztosítható.

Az OSZK Szerkezetátalakítást előkészítő munkafolyamat-tervező csoportjának döntés-előkészítő elemzése kimondja: „Az időszaki kiadványok olvasói katalógusait – vagyis a szerkesztői katalógus kivételével minden olvasói katalógust – egy adott (mielőbbi) időponttól le kell zárni. Az új számítógépes rendszer bevezetéséig az IKB adatbázis ad tájékoztatást az időszaki kiadványok lezárt olvasói katalógusai helyett."[42] Ennek azonban igen komoly akadálya hogy az említett adatbázis csupán a kurrens kiadványokra, azok évi első számára vonatkozóan tartalmaz adatokat, inkurrensre nem. A kurrencia az 1986-os évtől értendő. Mi lesz a korábbi évek adataival, mi lesz azokkal a címekkel, amelyek nincsenek az adatbázisban, mi lesz a változásokkal, az újraindult lapok előzményeivel? Éppen ezért, az időszaki kiadványok katalógusának lezárása nem történhet elvágólag, – egy időponttal bezárólag! Csak a fokozatosság elvének betartásával várható az újtól, hogy kiváltsa a régit! A biztonságos adatkezelés érdekében, alapvetően két megoldás képzelhető el.

1. Felhasználva a jelen lehetőségeit megfelelő átmenettel az olvasói cédulakatalógus és az IKB adatbázis együttesen elégítenék ki az olvasók igényeit. Ez úgy történhetne, hogy az IKB adatbázisban feldolgozott új kiadványok induló számáról készült cédulák továbbra is beosztásra kerülnének a címrendszós katalógusba azzal a megjegyzéssel, hogy „További adatait ld. az IKB adatbázisban!" Ez egyben azt jelentené, hogy e kiadványok változásait az olvasói katalógus nem tartalmazná és nem is kísérné figyelemmel. Elmaradna lezárásuk, kapcsolataik vezetése, változásaik miatti lecserélésük és gondozásuk. Ugyancsak elmaradna a közreadói, földrajzi és szakkatalógusba való beosztásuk, valamint a változások miatti cseréjük is. A leírás maga, formájában és tartalmában hívná fel a figyelmet arra, hogy az a leírás, az a cím a katalógusban több helyen nem szerepel. Az olvasó, ha ezekre a címekre kíváncsi, megtalálja azok leírását és az évi első számról származó változásait az IKB adatbázisban.

Ez egyben biztosítaná, hogy azoknak az olvasóknak is lehetősége legyen a segítség nélküli tájékozódásra, akik csak a keresett lap raktári jelzetére kíváncsiak és amúgy is nehezen barátkoznak meg a számítógéppel.

Az eddigi módon leírt, de időközben megszűnt vagy címváltozott címeket természetesen továbbra is gondozni kellene oly módon, hogy a megszűnésüket, címkapcsolataikat továbbra is vezetjük.

Más kérdés a szerkesztői katalógus! Erre vonatkozóan az elemzés is külön megoldást javasol, mégpedig a cédulakatalógus továbbépítését. Erre azért lenne szükség, mert a jelenlegi IKB adatbázis, nem tartalmazza kellő részletességgel a szerkesztőket, ezért ebben a tekintetben nem válthatja ki a cédula nyilvántartást. Ezért vagy minden szerkesztőnek a neve alá cédulakatalógust állítunk, vagy az adatbázisban próbáljuk meg vezetni az évi első számokon túl valamennyinek a szerkesztőváltozásait már a beérkezéskor. Ez persze – tekintettel a naponta érkező kiadványok rendkívül nagy számára – valójában meglehetősen nagy megterhelést jelentene, különösen az érkeztető állomáson. Esetleg mindezt a katalogizálás munkafolyamatába illesztenénk, tehát akkorra hagynánk, amikor amúgy is valamennyi adatot ismét felül kell vizsgálnunk.

Mindehhez a legfőbb feltétel pedig az, hogy az IKB adatbázis valódi teljeskörű periodika adatbázis legyen, tehát ne tegyen különbséget a beérkező lapoknál aszerint, hogy megüti-e a nemzetközi regisztrációnak megfelelő mértéket, netán külföldön jelent meg, vagy netán korábban, mint az adatbázis jelenlegi kezdőéve, az 1986-os. A fontos tehát az, hogy akárhány nyilvántartás szól is ugyanarról, adat ne vesszen el, és ha lehet ne is duplikálódjon bevitelekor.

2. Meg kell kísérelni a lehető összes gépi nyilvántartást összeolvasztani, majd az egyes rekordokat fokról-fokra, a felmerülő adatok rögzítésével feltölteni, rábízva a kiadványok korábbi életét a cédulakatalógusokra.

Melyek ezek a gépi nyilvántartások?

- Elsősorban az IKB, amely mint már említettem, eredetileg kurrens bibliográfia készítésére és a kurrens tájékoztatási feladatok ellátására készült, elsősorban bibliográfusi és nem állományi szempontok figyelembevételével. Ez számtalan kérdésben ütközteti a bibliográfia és a katalógus rendeltetés szerinti különbségeit.
- A másik felhasználható gépi nyilvántartás, az ún. HÍRLA adatbázis, amelyről eddig még nem esett szó. Ez tulajdonképpen technikailag,

a feldolgozástól függetlenül a cédulasokszorosítás céljából épült ki a hajdani adréma lemezek „kiváltására". A számítógép ugyanis megkönnyítette a cédulák javításának kérdését, hiszen nem a lemezt kellett javítani, hanem egyszerű szövegszerkesztéssel a gépi leírást. Ez természetesen csak azoknak a lapoknak a rövid, olvasói katalógustételeit tartalmazta, amelyeket valami miatt, a feldolgozás szempontjainak megfelelően „kézbe kellett venni". Tehát az új címek, a címváltozott címek, a megszűnt címek, azok a kiadványok, illetve címleírásaik, amelyekhez új közreadói, szerkesztői katalógust kellett utánrendelni, stb. Ezek a leírások egyszerű szövegszerkesztéssel készültek, ezért formájuk természetesen nem azonos az IKB bibliográfiai formátumaival. Az adatmezők elválasztása például, nem mező elválasztókkal és mezőazonosítókkal, hanem tipográfiai eszközökkel történt.

- A harmadik nyilvántartás, az ún. IKB0, amely a bibliográfia szempontjából szint alattinak tekintett, vagy egyéb, az érkeztetéskor valamiért „kézbekerült" lapok címjegyzékét tartalmazza, valójában amolyan jegyzetfüzet-szerű kidolgozatlanságban.

E három nyilvántartás összeolvasztásából létrejöhetne egy összesített, de nem egységes adatbázis, amely a vegyes tartalom és forma minden hátrányát magán viseli, valamint szükségszerűen ütközteti a bibliográfia és a katalógus készítés alapvetően különböző szempontjait. Ez az adatbázis úgy épülhetne tovább, hogy az új címek (beleértve a régen megjelent, de most beszerzett lapokat is) bibliográfiai leírása az érkeztetés után megtörténne, majd a változó adatok vezetését az évi első számokról továbbra is folytatnánk. Az évközi változások rögzítésével kivárnánk a kiadvány bizonyos adott időnként aktuálissá váló állományi feltárását. Az is elképzelhető, hogy kihagyva az évi első számok külön menetben való figyelését, csupán a több szám együttes feldolgozását végeznénk. Az előbbi esetben egy területen továbbra is fenntartanánk a kettősséget, hiszen a bibliográfiai adatok csak folyamatukban rögzíthetők, a második esetben pedig a kurrencián esne csorba, mivel az összevárt állományi egységek miatt, a bibliográfiai adatok is később kerülnének feldolgozásra.

Mindkét megoldás feltételezi egy, ha nem is tökéletes, de megbízható integrált rendszer meglétét, amely az olvasók és a dolgozók számára egyaránt biztosítja a mindenkori hozzáférést. Továbbá, szükségessé teszi a jogosultságok újragondolását, kiterjesztését, hogy a feldolgozás többszintű, osztott módja lehetségessé váljék.

Amennyiben nem a fentiek egyike szerint járunk el, az olvasói használat korlátozottá és bizonytalanná válik. A dolog természetéből adódóan, a felhasználó – a katalógusok teljes körű lezárása miatt – soha nem érheti be

egyik, vagy másik nyilvántartásból származó értesülésével, hanem minden esetben használnia kell a cédulát is és a számítógépes adatbázist is. Akármelyikben találja ugyanis a keresett címet, az egyikben a cédulák jelenre, a másikban pedig a múltra való aktualizálása maradhatott el, nem beszélve az esetleges raktári jelzetváltozásról stb.

Valamennyi lehetőség számtalan buktatót hordoz magában. Ezek a mindennapi élet produktumai szerint, napi döntéseket igényelnek. Bármelyik megoldást választjuk, egy percre sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy páratlan gyűjtemény gondozóiként, egyedülien kell mérlegelnünk minden egyes kis- és nagy döntésünket.

Sokszorosan vonatkozik ez a szolgálati katalógusra, amelynek lezárása még az olvasóinál is fokozottabb figyelmet kíván majd. A kérdés igazán aktuálissá, az új rendszer, az Amicus megismerése és bevezetése után válik.

A változás, a változtatás folyamata azonban már most megkezdődött. A könyvtár anyagi nehézségei miatt leállította a rekatalogizálást. Ennek a kétségtelenül rendkívül munkaerő-, anyag- és pénzigényes tevékenységnek a hiánya leginkább, az esetleges retrospektív konverziókor jelentkezik majd, mivel a nemzeti könyvtár állományának a fele csak régi katalógusokban szerepel. (Az ún. „müncheni" és „kardex" katalógus hiányosságairól a későbbiekben még szó lesz.) Továbbá, – tekintettel az állomány rendkívül gyors növekedésére, és az egyre csökkenő személyi állományra, a kényszerűségből megnövekedett munkanormákra a katalogizálás meggyorsítása érdekében néhány adat részletezésének korlátot kellett szabnunk. Ezek elsősorban az állományi adatok, a mellékletek és állandó mellékletek, táblák és más tartozékok számszerű részletezésére vonatkoznak. Ezzel regisztrációs és muzeális, megőrzési funkciónk egyaránt hiányt szenved. Ha ugyanis még a nemzeti könyvtárban sem terjed ki a figyelem ezek számbavételére (és lehetőség szerinti beszerzésükre), az utókor kutatója, sajtótörténésze, történésze, bibliográfusa, stb. károsodik azáltal, hogy még létezéséről sem lesz tudomása. De károsodik maga a nemzeti állomány is, hiszen ha nem vesszük számba, hiányairól sem értesülünk.

A bibliográfiai adatok közül a nyomdát hagytuk el, amelynek vezetése a sokszorosító gépek elterjedése, a számítógépes szedés és sokszorosítás miatt, valamint az ezt végző vállalatok, vállalkozók nevének gyakori változása miatt sok esetben már amúgy is szinte lehetetlenné vált. A kurrens kiadványok esetében – bár némi érdeklődés kétségtelenül mutatkozik erre is – talán nincs is akkora jelentősége, mint amikor korábban – ellátva a kiadói, közreadói funkciókat is – a nyomda volt az egyetlen közreműködő testület a kiadvány létrejöttében.

A manuális szolgálati katalógus lezárásánál – mint említettem – még körültekintőbben kell eljárnunk, hiszen emlékezzünk csak a bevezetőben mondottakra: bármely kiadvány vagy adat hibás feltárásával az utókort, az eljö-

vendő felhasználót és az egész magyar kultúrát éri jóvátehetetlen kár! Ezt a nyilvántartást csupán egyetlen esetben és módon szabad lezárni. Ha az eljövendő integrált rendszer módot ad a mai részletezettségű feltárásra, a kiadványok és példányaik azonosítására, a lapok életének és bibliográfiai, állományi adatainak folyamatos nyomon követésére. Abban az esetben úgy lehet és úgy kell eljárni, ahogyan a rekatalogizáláskor tettük, azaz egy időponttól minden újat és a még élő régieket is fokozatosan bevezetve a gépi rendszerbe.

Ez persze még mindig nem váltja ki majd a manuális adatrögzítést, hiszen az állomány nem csupán élő lapokból áll, hanem régiekből sőt nagyon régiekből is. A hiányok pótlásának, az állomány kiegészítésének, értelemszerűen valamihez kapcsolódnia kell, ezért vagy a régi leírásokat kell soron kívül rögzíteni az adatbázisban – ami lehet rendkívül hosszadalmas is – vagy a cédulakatalógust kell ismételten kézbe venni.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

IX.
A katalógusok retrospektív konverziójának lehetőségei

A nemzeti könyvtárral szemben természetes igényként jelentkezhet, hogy egyedülállóan gazdag periodika gyűjteményét teljes mértékben tegye, számítógépes, lehetőleg on-line olvasói katalógusok formájában is hozzáférhetővé. Ez annál is fontosabb, mivel tudva lévők a retrospektív bibliográfiai feltártság hiányosságai erre a dokumentumfajtára vonatkozóan. Hogyan történjék, hogyan történhet ez, a nemzeti periodika állományt feltáró katalógusok esetében?

Szigorú értelembe véve retrospektív konverzión a könyvtár állományáról készült számítógépes nyilvántartásokban meglévő rekordok áttöltését, letöltését, ezek ütköztetését és megfeleltetését érthetjük. Amennyiben ez nem áll rendelkezésre, akkor marad a meglévő katalógusok tételeinek gépeléssel, vagy scanner és optikai karakterfelismerő program segítségével való rögzítése, valamilyen számítógépes rendszerben, persze a megfelelő korrekciók végrehajtásával. (Megjegyzendő, hogy az OCR, On-line Character Recognization szoftver, amelynek segítségével ez jelenleg végrehajtható lenne, önmagában is hordoz bizonyos nehézségeket a karakterek megbízható felismerése terén, ám ezek részben kiküszöbölhetők, részben korrigálhatók.)

A leírások korrekciója természetesen esetenként mást és mást jelenthet a különböző katalógusoknál, feltártságuknak és megbízhatóságuknak függvényében. A könyvektől eltérően – becslésem szerint – a periodika állomány mintegy fele csupán a kiadványok újbóli kézbevételével tárható fel megbízhatóan, ami tudvalévőleg rendkívül nagy munka- és eszközigényű feladat. A cél érdekében ezért a feladat végrehajtásához, valamennyi felmerülő lehetőséget, valamennyi lehetséges módszert igénybe kell vennünk, ezeket együttesen alkalmaznunk.

Első menetben semmiképpen sem spórolható meg a teljes címanyag begépelése, néhány egyértelmű azonosító feltüntetésével. Ennek alapját a címrendszós olvasói katalógus képezhetné, mivel egyedül ez tartalmazza a könyvtár teljes állományát (mintegy 70 000 cím) viszonylag egységes szerkezetben. Ez azután kiegészítendő a közeljövőben tervezett állományrevízió eredményeivel, ami megoldaná a korábban megoldhatatlannak ítélt kérdést, a szolgá-

lati katalógus állományi adatainak összevetését a tényleges állománnyal. Ez, mint azt már említettem, a korábbi 1966. évi állományrevíziókor kényszerűségből elmaradt, hiszen ilyen nagy mennyiségű cédulaanyag összevetése majdnem lehetetlen. A szolgálati katalógust raktári jelzet rendbe, vagy a raktári katalógust címrendbe rendezni rendkívül nagy munka és nem is veszélytelen, mivel óhatatlanul magában hordozza a keveredés, az elkallódás veszélyét. Mindezt a számítógép leegyszerűsítené, megoldaná. A kellő adatok bevitelehez természetesen nagy szükségünk lenne a könyvtár fenntartói, vezetői megértésére, támogatására, a felhasználók türelmére, valamint neves elődünk, id. Szinnyei József önfegyelmére, vas akaratára és „gőzhangya" szolgalmára.

Más kérdés a bibliográfiai adatok, valamint változásaik, a szolgálati katalógusok adatainak a digitalizálhatósága. Hogyan képzelhető ez el a különböző állományrészek esetében?

Ez két féle módon lehetséges: szisztematikusan, vagy ad hoc módon.

1. A szisztematizmus – úgy gondolom – azt jelenthetné, hogy valamely katalógusnál elkezdve címről-címre, adatmezőről-adatmezőre kiegészítgetnénk a már meglévő rekordokat. Ez a különböző katalógusok esetében mást és mást jelentene.
   A legkorábbi, ún. müncheni katalógustételek rögzítése, csupán a meglévő, meglehetősen hiányos és vegyes adatok minősítésével és begépelésével történhet. Ez azt jelenti, hogy a katalógus bibliográfiai adatait – kiegészítve a rendelkezésre álló retrospektív bibliográfiák adataival be kell gépelni a rendszer által felkínált megfelelő adatmezőkbe. Ugyanez vonatkozik, az ún. „kardex katalógus" tartalmára is, amely már egységesebb, szabályozottabb formában készült ugyan, de a gyorskatalogizálások következtében sem bibliográfiai sem állományi adataiban nem tekinthető teljes körűnek és teljes értékűnek.
   A lapolvasó, az optikai karakterfelismerő program alkalmazása egyedül a legújabb, ún. „rekatalogizált katalógus" esetében képzelhető el, mivel egyedül ez készült formailag is és tartalmilag is a ma érvényes elvárásoknak megfelelően mind bibliográfiai, mind állományi szempontból. Ennél a katalógusnál kisebb mértékben kényszerülnénk az állomány újbóli kézbevételére, az adatok pontosítására. A katalóguscédulán lévő adatok értelmezése és az indexelés kérdése azonban ennél a nyilvántartásnál is megoldandó, hiszen a többszempontú keresés elengedhetetlen.

2. Az ad hoc módszer azt jelentené, hogy a katalógustételek gépi rögzítését a katalóguscédulák forgalmának esetlegességéhez igazítanánk, tehát azokat a címeket „konvertálnánk", amelyek valamiért

(gyarapítás, gyarapodás, tájékoztatás stb. miatt) látókörünkbe, katalogizálásunk fókuszába kerültek.

A fentiekben vázoltaknak megfelelően, – a könyvektől eltérően – véleményem szerint nem képzelhető el e feladat külső cég, illetve külső munkatársak által való végrehajtása, mivel az időszaki kiadvány retrospektív „konverziója", speciális szakismeretet, gondolkodásmódot és sokéves tapasztalatot, nem utolsó sorban nemzeti könyvtári hely- és állományismeretet igényel. Sajnos éppen ezért és emiatt, a periodikával kapcsolatos reform törekvések mindig és mindenkor háttérbe szorulnak, így – mint ahogyan ez a dolgozatomból is kitűnik – korszakról korszakra hátrányt szenvednek. Reméljük, a jövőben az igények kikényszerítik a megoldást, az eszközök pedig megvalósíthatóvá teszik a törekvéseket.

Jegyzetek

1. Tóth András: A kötelespéldány-szolgáltatás története Magyarországon. Bp., 1964. 11–12.
2. Révay Rita: Az időszaki kiadványok korszerű feldolgozásának nemzetközi és hazai kérdései; szerepük a tájékoztatásügyben. Szakdolgozat. Bp., 1986. 32.
3. 1848. évi XVIII. törvény-czikk. Sajtótörvény III. fejezet. Az időszaki lapokról. 30. §. = Magyar Törvénytár. 1836–1868. évi Törvényczikkek. Bp., Franklin-Társulat. 1896. 240.
4. Magyar Népköztársaság Országos Szabvány. Könyvtári Címleírási Szabályok. MNOSZ 3424–52. Bp., MSZH, 1952. 31.
5. Uo. 33–40.
6. ISDS útmutató. Párizs, UNESCO, 1973. máj. 9. Az eredeti SC/WS/538 sz. angol nyelvű dokumentum fordítása. Készült az OSZK Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusában, 1974. 9.
7. Rácz Ágnes: Bibliográfiai leírás, katalogizálás. Tanárképző Főiskolák. Egységes jegyzet. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. 164.
8. Somkuti Gabriella: Volt egyszer egy hírlaptár... = OSZK Híradó, 1998. 41. évf. 3–4. sz. 39.
9. Kereszty István: A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának Hírlaposztálya = Magyar Könyvszemle, 1895. 235.
10. Uo. 238.
11. Uo. 240.
12. Uo. 244–245.
13. Uo. 241–243.
14. OSZK Irattár 274/1922.
15. OSZK Irattár 394/1924.
16. Dezsényi Béla: Az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára (Fennállásának hetvenötödik évfordulója elé) = Az OSZK Évkönyve 1957. Bp., 1958. 91.
17. Goriupp Alisz: A Magyar Nemzeti Múzeum Hírlaposztálya fennállásának első félszázadában 1884–1934. Bp., 1934. MNM Orsz. Sz. Kvta. 17.
18. Beszámoló az Országos Széchényi Könyvtár 1934. júl. 1. – 1935. dec. munkájáról. 5. l. (OSZK Igazgatási osztály)
19. Jelentés az Orsz[ágos] Széchényi Könyvtár állapotáról és működéséről az 1941. évben. Bp., 1942. 16–17.
20. Dezsényi Béla: Periodikák a könyvtárban. [Bp., OSZK,1954.] 2.
21. Dezsényi Béla: Az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára (Fennállásának hetvenötödik évfordulója elé) = Az OSZK Évkönyve 1957. Bp., 1958. 99.

22. Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. Könyvtári Címleírási szabályok. MNOSZ 3424–52. Bp., 1852., MSZH. 62.
23. Dezsényi Béla: Sajtó és könyvészet. Bp., A MNM Országos Széchényi Könyvtára, 1942. 26.
24. Dezsényi Béla: Periodikák a könyvtárban. [Bp., OSZK, 1954.] 5.
25. Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. Könyvtári címleírási szabályok. MNOSZ 3424–52. Bp., MSZH, 1952. 34.
26. Beszámoló az Országos Széchényi Könyvtár 1958. évi munkájáról. (OSZK Igazgatási osztály)
27. Hetvenötéves a Hírlaptár = OSZK Híradó, 1959. jún. 5. 2. évf. 11. sz. címlap.
28. Haraszthy Gyula: Az OSZK olvasói és szolgálati katalógusai. Tervtanulmány. Bp., 1964. (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára)
29. Uo. 5.
30. Uo. 6.
31. A Hírlaptár felülvizsgálata = OSZK Híradó, 1962. 5. évf. 4–5. sz. 91–92.
32. Magyar Mariusné: Az időszaki kiadványok feltárása a nemzeti könyvtárban. Kurrens sajtóbibliográfiai tevékenység 1976–1996. Szakdolgozat. Debrecen, 1997. 6.
33. Ferenczy Endréné: Az időszakos kiadványok feldolgozásának tervezete, összefüggésben a feldolgozás általános munkaszervezeti reformjával. Bp., 1975. 10. (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára)
34. Uo. 1–2.
35. Az Országos Széchényi Könyvtár működése 1974–1975-ben =Az OSZK Évkönyve 1974/1975. Bp., 1978. 33.
36. A címleírás általános szabályai. (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára)
37. A Katalogizáló és Hírlapfeldolgozó osztály egyesítése 1976. = Az OSZK Évkönyve1976/1977. Bp., 1979. 16–17.
38. Az egyszerűsített címleírás szabályai (a szolgálati katalógus számára) (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára)
39. Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok. MSZ 3424/2–82. MSZH. A jóváhagyás időpontja: 1982. június 18. A hatálybalépés időpontja: 1983. január l. [Bp.] Magyar Szabványügyi Hivatal, [1982]. 83.
40. Magyar Mariusné: Az időszaki kiadványok feltárása a nemzeti könyvtárban. Kurrens sajtóbibliográfiai tevékenység 1976–1996. Szakdolgozat. Debrecen, 1997.
41. Az Országos Széchényi Könyvtár munkafolyamatainak döntéselőkészítő elemzése. I. változat. 1997. december 3. OSZK Szerkezetátalakítást előkészítő munkafolyamat-tervező csoport, 1997. 6. (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára)
42. Uo. 28. l.

Felhasznált irodalom

Barta Gábor: A könyvtári munka szabványai 2. bőv. kiad. Bp., Magyar Szabványügyi Hivatal, 1960. 384 p. (MSZ Szabványgyűjtemények 3.)

Berke Barnabásné: A Magyar Nemzeti Bibliográfia retrospektív adatbázisa. Gondolatok a retrospektív konverzió tervezéséhez és megvalósításához = Könyvtári Figyelő, 1998. 2. [sz.]. 229–238.

Darabos Pálné: A periodikumok rekatalogizálása = OSZK Híradó, 1992. 35. évf. 7/8. sz. 5–7.

Dezsényi Béla: Hírlapkezelés. Dezsényi Béla előadása IV. éves könyvtárszakosok számára. Bp., Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem, 1951. 35 p.

Dezsényi Béla: Az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára. (Fennállásának hetvenötödik évfordulója elé) = Az OSZK Évkönyve 1957. Bp., 1958. 84–106.

Dezsényi Béla: Periodikák a könyvtárban. [Bp., OSZK, 1954.] 10 p.

Dezsényi Béla: Sajtó és irodalom = Magyar Könyvszemle, 1947(1946). U. f. 70. köt. 46–69.

Dezsényi Béla: Sajtó és könyvészet = Magyar Könyvszemle, 1942. 2. sz. 126–152.

Ferenczy Endréné: Az időszakos kiadványok feldolgozásának tervezete, összefüggésben a feldolgozás általános munkaszervezeti reformjával = OSZK Híradó, 18. évf. 1975. 3–4. sz. 60–65.

Goriupp Alisz: A Magyar Nemzeti Múzeum Hírlaposztálya fennállásának első félszázadában 1884–1934. Bp., [OSZK], 1934. 23 p. (Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai 3.)

Haraszthy Gyula: Az OSZK olvasói és szolgálati katalógusai. Tervtanulmány. Bp., 1964. (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára.)

Hetvenötéves a Hírlaptár = OSZK Híradó, 1959. jún. 5. 2. évf. 11. sz. címlap.

A Hírlapfeldolgozó osztályon végrehajtandó reformok és rekonstrukciós munkálatok terve. OSZK Irattár 2525/1972.

A Hírlaptár felülvizsgálata = OSZK Híradó, 1962. 5. évf. 4–5. sz. 91–92. l.

ISDS útmutató. Párizs, UNESCO1973. máj. Az eredeti SC/WS/538 sz. angol nyelvű dokumentum fordítása. Készült az OSZK Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusában. 1974. 27 p.

Jelentés az Orsz[ágos] Széchényi Könyvtár állapotáról és működéséről az 1941. évben. Bp., 1942.

Jelentés az OSZK Hírlaptárának felülvizsgálatáról 1962. jan. 30. 30 p. (OSZK Időszaki Kiadvány Feldolgozó osztály irattára.)

Kereszty István: Folyóiratok a könyvtárban = Magyar Könyvszemle, 1897. U. f. 5. köt. 321–325.

Kereszty István: A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának Hírlaposztálya = Magyar Könyvszemle, 1885. 235.

Kókay György: 75 éves az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára = Könyvtáros, 1959. júl. 9. évf. 7. sz. 488–490.

Kovács Ilona: Az időszaki kiadványok korszerű feldolgozása a hírlaptári rekatalogizáló munka megindításának gondjai = OSZK Híradó, 19. évf. 1976. 7–9. sz. 123–128.

Magyar Mariusné: Az időszaki kiadványok feltárása a nemzeti könyvtárban. Kurrens sajtóbibliográfiai tevékenység. Szakdolgozat. KLTE TTK Debrecen. 1997. 71+28+5 p.

Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. Könyvtári címleírási szabályok. MNOSZ 3424–52. Magyar Szabványügyi Hivatal. A szabvánnyá nyilvánítás időpontja: 1952. augusztus 28. A szabvány kötelező alkalmazásba-vételének időpontja: 1953. július 1. Bp., Tervgazdasági Könyvkiadó, 1952. 62 p.

Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. Időszaki kiadványok (hírlapok, folyóiratok stb.) jegyzékeinek, illetve bibliográfiáinak szabályai. MSZ 3963–57. Magyar Szabványügyi Hivatal. A szabvánnyá nyilvánítás időpontja: 1957. december 20. A kötelező alkalmazásbavétel időpontja: 1958. november 1. [Bp.], Magyar Szabványügyi Hivatal, [1958]. 10 p.

Magyar Népköztársasági Országos Szabvány. Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok. MSZ 3424/2–82. Magyar Szabványügyi Hivatal. A jóváhagyás időpontja: 1982. június 18. A hatálybalépés időpontja: 1983. január 1. [Bp.], Magyar Szabványügyi Hivatal, [1982]. 83 p.

Magyar Törvénytár. 1836–1868. évi törvényczikkek. Bp., Franklin-Társulat, 1896. 600 p..

Nagy Zsoltné: A hazai periodikumok számítógépes nyilvántartása = OSZK Híradó, 35. évf. 1992. 1–2. sz. 8–13.

Németh Mária: Az Országos Széchényi Könyvtár története 1919–1922. Bp., OSZK, 1997. 168 p. (Az Országos Széchényi Könyvtár füzete 10.)

Az Országos Széchényi Könyvtár működése 1974–1975-ben = Az OSZK Évkönyve 1974/1975. Bp., 1978. 33.

Az Országos Széchényi Könyvtár működése 1976/1977-ben = Az OSZK Évkönyve 1976/1977. Bp., 1979. 17.

Pajkossy György: A rekatalogizálás kérdéséhez = OSZK Híradó, 3. évf. 1960. 11–12. sz. 228–230.

Rácz Ágnes: Bibliográfiai leírás, katalogizálás. Tanárképző főiskolák. Egységes jegyzet. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995. 326 p.

Révay Rita: Az időszaki kiadványok korszerű feldolgozásának nemzetközi és hazai kérdései, szerepük a tájékoztatásügyben. Szakdolgozat. ELTE. Bölcsészettudományi Kar. Bp., 1986. 124 p.

Somkuti Gabriella: Volt egyszer egy hírlaptár... = OSZK Híradó, 41. évf. 1998. 3–4. sz. 39–41.

Tóth András: A kötelespéldány-szolgáltatás története Magyarországon. Bp., KMK, 1964. 91 p. (Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kiadványai 19.)

Mellékletek

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Müncheni katalóguslap

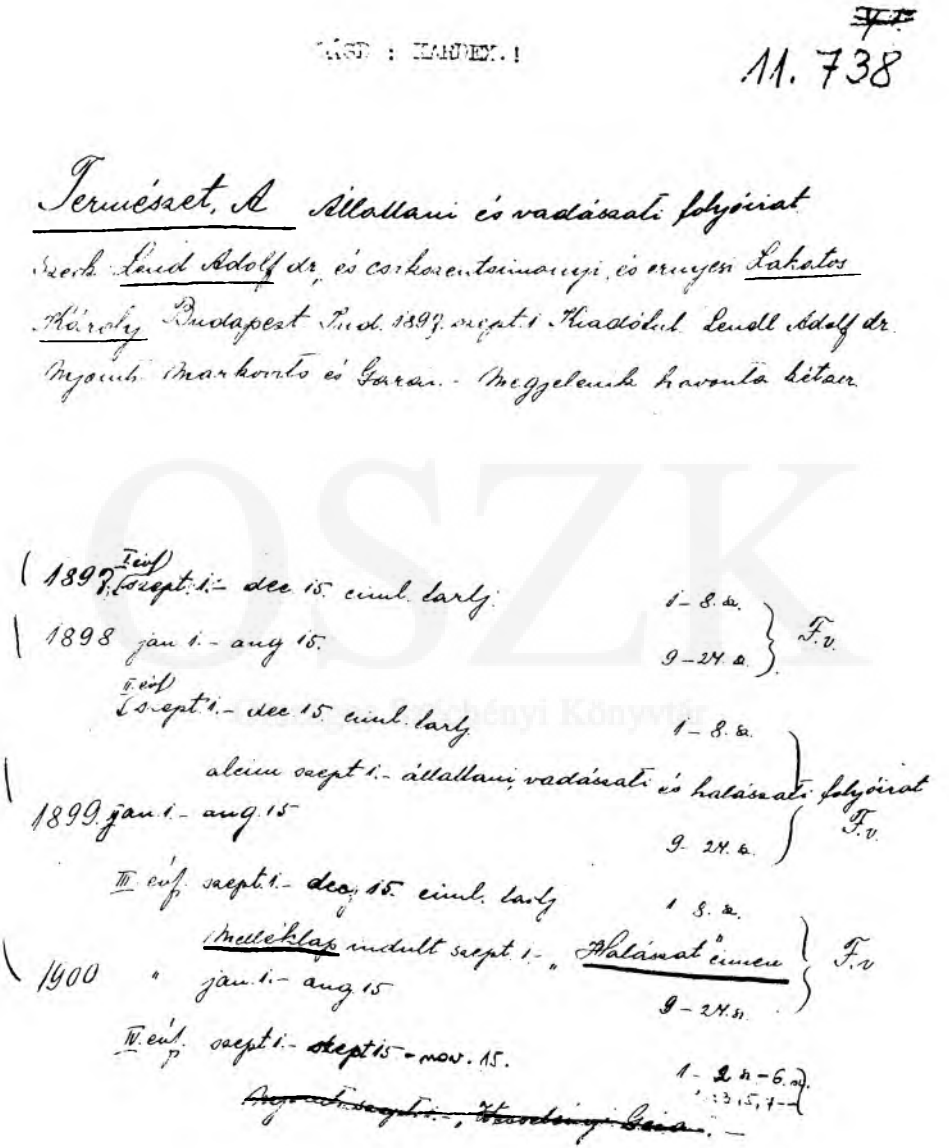

1901 IV. évf. jan. 1.– aug. 15. ciml. darly 9–24 h. } F.v.

V. " szept. 1.– dec. 15. " " 1–8. h. } F.v.
9–24 h.

Nyomt. szept. 1.– Tócsclényi Géza ny

1902 V. évf. jan. 1.– aug. 15.

VI. " szept. 1.– dec. 15. ciml. darly. 1–8. h. } F.v.
Szerk. szept. 15.– Lendl Adolf dr. 9–24 h.

1903 VI. évf. jan. 1.– aug. 15.

1903/4 VII. " szept. 1.– dec. 15. ciml. darly 1–8. h. } F.v.
9–24 h.

1904/5. VI. " jan. 1.– aug. 15.

1904/5. VIII. " szept. 1.– dec. 15. ciml. darly 1–8. h. } F.v.
9–24 "

1905/6 IX. " szept. 1.– jun. 15. 1–20. h. T.

L.: 16–19.

1906. szept. 1.– 1914. jun. 30. szünetelt.

1914. X. évf. jul. 1.– dec. 15. ciml. darly. 1–12. h. F.v.

alcim jul. 1.– nincs. Szerk. jul. 1.– Railsics Emil

Kiadja jul. 1.– Budapest Székesfőváros állat és növénykertje. Nyomt. jul. 1.– Bpest székesfőváros hiv. ny.– Mellékl. indult jun. 30. Mi nyság az állatkertben

OSZK ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1915 XI. évf. jan. 1.– dec. 15. cimk. tartj. 1–24 sz. F. v.

1916 XII. " jan. 1.– dec. 15 " "

1917 XIII " jan. 1.– dec. 15 " " 1–24 sz.

1918 XIV " jan. 15.– dec. 12 " " 1–12 sz. F. v.

1919 XV " jan. 15.– jul. 1 1–12 sz.

sz. 11. — 1–10 sz.

Szerk. máj. 1. Szabó-Palay József; kiadja máj. –
Közoktatásügyi Népbiztosság.

1920 XVI évf. jan. 1.– dec. 15 cimk. tartj. 1–24 sz.

fel szerk. jan. 1.–Bailsis Emil; kiadja jan. 1.–
Bjest Békesfőváros állat- és növénykertje

1921 XVII évf. jan. 1.– dec. 15. cimk. tartj. 1–24 sz. F. v.

1922 XVIII " jan. 1.– dec. 15 1–24 sz.

L. címlap, tartj.

1923 XIX " jan. 1.– dec. 15 " " 1–24 sz.

1924 XX évf. jan. 1.– dec. 15 cimk tartj 1–24 sz.

1925 XXI évf. jan. 1.– dec. 15. " " 1–24 sz. F. v.

1926 XXII évf. jan. 1.– dec. 15. " " 1–24 sz.

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

1927. XXIII. évf. jan. 1.– dec. 15. cimk. tárgj. 1– 24 h. Fv

1928. XXIV. évf. jan. 1.– dec. 15. cimk. tárgj. 1– 24 h. Fv

1929. XXV. évf. jan. 1.– dec. 15. cimk. tárgj. 1– 24 h.

1930. XXVI. évf. jan. 1.– dec. 15 cimk. tárgj 1– 24 h. Fv

fel nevek. jan. 1.– Nodler Herbert

1931. XXVII. évf. jan. 1.– dec. 15. cimk. tárgj 1– 24 h. X

1932. XXVIII. évf. jan.– dec. 15. " " 1– 24 h.

1933. XXIX. évf. jan.– dec. 15 " " 1– 24 h. Fv

1934. XXX. évf. jan. 1 – dec 15 1– 24 h.

1935. XXXI. évf. jan.– dec 1– 12 h.

1936. XXXII. évf. jan.–nov. cl.tj. 1 – 12. sz.

1937. XXXIII. évf. jan.–dec. cl.tj. 1-12. sz.

1938. XXXIV. évf. jan.–dec. 1–12 sz.

Mellékl. az Uj Nap az állatkertben? jan.-dec. 7 sz. db.

1939. XXXV. évf. jan.–dec. Tj. + 1-12. sz.

Kell: jan.-tól marc.-tól Állatkerti Élőrel. marc.-tól 5 füzet

Alcim jan.-tól: A Székesfővárosi Állat- és Növénykert természettudományos képes folyóirata, legjobb tanácsadója, oktatója és szórakoztatója a természet minden barátjának és kutatójának. K.márc.-tól Budapest Székesfőváros közönsége. Megj. jan.-tól havonkint.

1940. XXXVI. évf. jan.–dec. 1-12. sz. ~~Fv~~

~~Kell: Állatkert Élővil. jan. marc. 5 füz.~~

Fv 1941. XXXVII. évf. jan.–dec. 1–12. tj. +

~~Kell: Állatkerti Élővil. jan. marc. 5 füz.~~

Fv

† 1942. XXXVIII. évf. jan.–dec. ~~bor.,cl.~~,tj.+1-12.sz.

~~Kell Állatkerti Élővil. marc – 2 füz. + 2 füz.~~

1943. XXXIX. évf. jan.–dec. bor.,cl.,tj.+1-12.sz. T.

1944. XL. évf. jan.–nov. bor. 1-11.sz. T.

L: 12.-.

Kardex katalóguslap

A TERMÉSZET

Alcím: Állattani és vadászati folyóirat. 39: A Székesfővárosi Állat- és Növénykert természettudományos képes folyóirata, legjobb tanácsadója, oktatója és szórakoztető-
Címváltozás: ja a természet minden barátjának és kutatójának

Megj. hely: Bp.
Ind.: 1897.IX.1. Szünetelt: 1906.IX.1 - 1914.VI.30. Szakjelzet:

Megj.: havonta kétszer. 39: havonta

Szerk.: Lendl Adolf és Laketos Károly. 1902.IX.15: Lendl Adolf. 14.VII.1: Raitsis Emil. 19.V: Szebó-Patay József. 20: Raitsis Emil. 30: Nedler Herbert

Kiadó: 14.VII: Bp. Székesfőv. Állat- és Növénykertje. 19.V: Közoktatásügyi Népbiztosság. 20: Bp. Székesfőv. Állat- és Növénykertje. 39.III: Bp. Székesfőv. közönsége

Nyomda: Markovits És Garai. 1901.IX: Wesselényi G. 14.VII: Bp. Székesfőv. házinyomdája.

Mellékl.: Halászat [Állatkerti Hírek. Mi Ujság Az Állatkertben.= csak rovat] ill. részben különlenyomatban is!]

Alak: 4r

Év	Évf.	Köt.		Év	Évf.	Köt.	
1897-98	1.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1927	25.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.
1898-99	2.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1928	24.	|	1-24.sz.,cl.,tj.
1899-1900	3.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1929	25.	|	1-24.sz.,cl.,tj.
1900-1	4.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj. h:3,5,7-8	1930	26.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.
1901-2	5.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1931	27.	|	1-24.sz.,cl.,tj.
1902-3	6.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1932	28.	|	1-24.sz.,cl.,tj.
1903-4	7.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1933	29.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.
1904-5	8.	Fv.	1-24.tj.	1934	30.	|	1-24.sz.,cl.,tj.
1905-6	9.	Fv.	1-14.tj.	1935	31.	Fv.	1-12.sz.,cl.,tj.
1914	10.	Fv.	1-12.sz.,cl.,tj.	1936	32.	Fv.	1-12.sz.,cl.,tj.
1915	11.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1937	33.	Fv.	1-12.sz.,cl.,tj.
1916	12.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.	1938	34.	Fv.	1-12.sz.,tj.
1917	13.	|	1-12.sz.,cl.,tj.	1939	35.	Fv.	1-12.sz.
1918	14.	|	1-12.sz.,cl.,tj.	1940	36.	Fv.	1-12.sz.,tj.
1919	15.	Fv.	1-10.sz. h:11 -	1941	37.	Fv.	1-12.sz.,tj.
1920	16.	|	1-24.sz.,cl.,tj.	1942	38.	Fv.	1-12.sz.,bor.,cl.,tj.
1921	17.	|	1-24.sz.,cl.,tj.	1943	39.	Fv	1-12.sz.,bor.,cl.,tj.
1922	18.	|	1-24.sz.	1944	40.	|	1-11.sz.,bor. (nov.)
1923	19.	|	1-24.sz.,cl.,tj.				
1924	20.	Fv.	1-24.sz.,cl.,tj.				
1925	21.	|	1-24.sz.,cl.,tj.				
1926	22.	|	1-24.sz.,cl.,tj.				

Adréma és olvasói katalóguslapok

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902.. 1904-1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944.1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI UJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás::SÜNI ÉS A TERMÉSZET

59
59.006
084.1

Szürke	Drapp	Fehér	Narancs	Kék	Zöld	Rózsa I.	Barna	Sárga	Csont	Fraise	Rózsa II.
1				2	3			1			7
	1										F

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902. 1904/1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944.1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI ÚJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET

Fővárosi Állat-, és Növénykert (Budapest)

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902. 1904/1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944.1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI ÚJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902. 1904/1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944.1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI ÚJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET

Lendl Adolf

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902. 1904/1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944.1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI ÚJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET

59.006

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902. 1904/1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944.1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI ÚJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Raktári katalóguslap

HB 4.847 ISSN 0868-8528
A TERMÉSZET
Állattani és vadászati folyóirat
Budapest
1898-1902. 1904/1905. 1914-1915.
1926-1928. 1930-1944. 1990-1994.
Melléklap: HALÁSZAT. 1899-1902.
MI ÚJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914-1917.
Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET

Feljegyzések:

HB		HB : 2		H : 3		H : 4		MHB	
Év	db	Év	db	Év	db	Év	db	Év	db
								1897/98	1
1898/99	1							1898/99	1
1899/1900	1	1899/1900	1					1899/1900	1
1900/1901	1							1900/01	1
1901/1902	1	1901/1902	1					1901/02	1
								1902/03	1
		1904/1905	1					1904/05	1
								1905/06	1
1914	1							1914	1
15								15	1
1937	1	1937	1					1937	1
38	1	38	1					38	1
39	1	39	1					39	1
40	1	40	1					40	1
41	1	41	1					41	1
42	1	42						42	1
43	1							43	1
44								44	1
1990	1							1990	1
1991								1991	1 D
92	1 T							92	
93								93	
94								1994	1 T

Az új szolgálati katalóguslap

A TERMÉSZET

1./a

Jelzet: MHB 4.847
ISSN 0868-8528
Szakszám: 59
59.006
084.1

Párhuzamos cím:

Alcím: Állattani és Vadászati folyóirat; 1898.szept.1. 2.évf. 1.sz.: Állattani, vadászati és halászati folyóirat
1914.jul.1. 10.évf. 1.sz.: -
1990.jan. 41.évf. próbasz.: A Fővárosi Állat-, és Növénykert lapja

Közreadó: 1914.jul.1. 10.évf. 1.sz.: Fővárosi Állat-és Növénykert (Budapest)
1919.máj.1/15. 15.évf. 5/6.sz.: Közoktatásügyi Népbiztosság, Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
1920.jan.1/15. 16.évf. 1/2.sz.: Fővárosi Állat-, és Növénykert (Budapest)
1939.febr. 35.évf. 2.sz.: [Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)]

Megjelenési hely: Budapest

Időszakosság: havonként kétszer; 1917.jan.15. 13.évf. 1.sz.: havonként;

Indulás-megszűnés: 1897.szept.1. 1.évf. 1.sz. - 1994.45.évf.2.[sz.]

Szünetelés: 1906.jun.15. 9.évf. 20.sz. - 1906.nov.1. 9.évf. 21.sz.; 1906.dec.15. 9.évf. 24.sz. - 1914.jul.1. 10.évf. 1.sz.; 1944.dec. 40.évf. 12.sz. - 1990. jan. 41.évf. próbasz.

86.185

A TERMÉSZET 1/b.

Jelzet: MHB 4.847
ISSN
Szakszám:

Párhuzamos cím:

Alcím:

Közreadó:

Megjelenési hely:

Időszakosság: 1919.máj.1./15. 15.évf. 5.évf. 5/6.sz.: hevonként kétszer; 1935.jan. 31.évf. 1.sz.: havonként; 1991.febr. 42.évf.1.sz.: kéthavonként

Indulás-megszünés:

Szünetelés:

86.185

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Jelzet: MHB 4.847

SZERKESZTŐSÉG

Főszerkesztő: 1902.ápr.1. 5.évf. 15.sz.: Lendl Adolf; 1902.szept.15 6.évf. 2.sz.: - ; 1990.ápr.41.évf.2.sz.: Módlinger Pál

Felelős szerk.: 1902.ápr.1. 5.évf. 15.sz.: Lakatos Károly; 1902. szept.15. 6.évf. 2.sz.: - ; 1990.jan. 41.évf. próba szám: Szijj József ; 1990.ápr.41.évf.2.sz.: -

Szerk.biz.elnök: 1990.ápr.41.évf.2.sz.: Szijj József

Szerkesztő: Lendl Adolf, Lakatos Károly; 1902.ápr.1. 5.évf. 15.sz.: - ; 1902.szept.15. 6.évf. 2.sz.: Lendl Adolf; 1914.jul.1. 10.évf. 1.sz.: Raitsits Emil; 1919. máj.1/15. 15.évf. 5/6.sz.: Szabó-Patay József; 1920. jan.1/15. 16.évf. 1/2.sz.: Raitsits Emil; 1930. jan.1/15. 26.évf. 1/2.sz.: Nadler Herbert ; 1990. jan. 41.évf.próbaszám: -

Kiadó: Lendl Adolf; 1914.jul.1. 10.évf. 1.sz.: ld. közreadó; 1939.febr. 35.évf. 2.sz.: Budapest Székesfőváros; 1990.jan. 41.évf. próbasz.: Globo Lapkiadó és kereskedelmi Kft.; 1991.febr. 42.évf.1.sz.: Etalon Kft. ; 1992.febr. 43.évf.1.sz.: Minihungary Bt.

Nyomda: Markovits és Garai Ny., Budapest; 1901.szept.1. 5.évf 1.sz.: Wesselényi Géza Ny., Budapest; 1902.okt.15. 6.évf. 4.sz.: Wesselényi Géza Ny., Hódmezővásárhely; 1905.jun.1. 8.évf. 19.sz.: Wesselényi Géza Ny., Szeged; 1906.jun.15. 9.évf. 20.sz.: Heisler J. Ny., Bp.; 1914.jul.1. 10.évf. 1.sz.: Budapest Székesfőváros házinyomdája, Bp.; 1915.dec.15. 11.évf. 24.sz.: Székesfővárosi házi Ny.,Bp.; 1919.jan.15. 15.évf. 1.sz.: Budapest Főváros házi Ny., Bp.; 1920.máj.15. 16.évf. 10.sz.: Székesfővárosi házi Ny., Bp.; 1929.ápr.1/15. 25.évf. 7/8.sz.: Budapest Székesfőváros házi Ny., Bp.

Méret: 31 cm

Jelzet: KHB 4.847

SZERKESZTŐSÉG
Főszerkesztő:

Felelős szerk.:

Szerk.biz.elnök:

Szerkesztő:

Kiadó:

Nyomda: 1990.jan. 41.évf. próbaszám: s.n. s.l. ; 1991.febr. 42.évf. 2.sz.: Gradis Ny. Kft. s.l.1991.jun. 42.évf.3.sz. 3.sz.: Reitenbach Bt. s.l.; 1992.febr. 43.évf.1.sz.: Seriart Studió s.l. *

Méret:

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár
OSZK 84 327

A TERMÉSZET

3.

Jelzet: MHB A.847

ÖSSZEFÜGGÉS MÁS CÍMLKKEL

Társlap:

Kiadásváltozat:

Főlap:

Melléklap: HALÁSZAT. 1899.szept.1. 1.évf. 1.sz. - 1902.máj.15. 3.évf. 18.sz.,

Sorozat: MI UJSÁG AZ ÁLLATKERTBEN? 1914.jun.30. 1.évf. 1.sz. - 1917.aug.28. 4.évf. 19.sz.

CÍMVÁLTOZÁS

Előbbi cím:

Utóbbi cím:

Előzmény:

Folytatás: SÜNI ÉS A TERMÉSZET. 1994. 1.évf. 1.sz.

MEGJEGYZÉS A "Mi uj ság az Állatkertben?" 1918.jan.15. 5.évf. 1.sz. - 1918.dec.15. 5.évf. 23.sz. között, hol melléklapként, hol az oldalszámba beszámozott állandó külön évf. és sorszámozással ellátott rovatként jelentkezik. 1919.jan.15. 6.évf. 1.sz. - 1929. dec.1/15. 16.évf. 23/24.sz. között az oldalszámba beszámozott, külön évf. és sorszámozással ellátott rovatként jelentkezik; 1930.jan.-1939.febr.: állandó rovatként és különlenyomatként is megjelenik.
1939.márc.-1944. 2.sz. közt az "Állatkerti hirek" jelenik meg, állandó rovatként és különlenyomatként.

OSZK 84 327

A TERMÉSZET 1. Jelzet: MHB 4.847

Év	Évfolyam	Kötés	Számozás	Megjegyzés
1897/1898	1.	Vk.	1-24.sz.,tj. h:3.sz.	Eredeti kötés!
1898/1899	2.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1899/1900	3.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1900/1901	4.	Fv.	1-24.sz., h:tj. cs:24.sz.	
1901/1902	5.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1902/1903	6.	Fv.	1-24.sz,tj. cs:4.sz.	
1903/1904	7.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1904/1905	8.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1905/1906	9.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1914	10.	Vk.	1-12.sz.,tj.	Eredeti kötés!
1915	11.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1916	12.	Fv.	1-15.sz.,(jan.-dec.),tj.	
1917	13.		1-12.sz.,tj.	
1918	14.		1-12.sz.,tj.	
1919	15.	Fv.	1-9/10.sz. h:tj.	
1920	16.		1-23/24.sz.,tj.	
1921	17.	Fv.	1/2-23/24.sz.,tj.	jul.1.:12/13.[13/14!] sz.
1922	18.		1/2-23/24.sz.,tj.	
1923	19.		1/2-21/24.sz.,tj.	
1924	20.	Fv.	1/2-23/24.sz.,tj.	
1925	21.		1/2-21/24.sz.,tj.	
1926	22.		1/2-23/24.sz.,tj.	
1927	23.	Fv.	1/2-23/24.sz.,tj.	
1928	24.		1/2-21/24.sz.,tj.	
1929	25.		1/2-23/24.sz.,tj.	
1930	26.	Vk.	1/2-23/24.sz.,tj.	Eredeti kötés!
1931	27.	Vk.	1/2-23/24.sz.,tj.	

78/177

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

Év	Évfolyam	Kötés	Számozás	Megjegyzés
1932	28.	Vk.	1/2-23/24.sz.,tj.	Eredeti kötés.
1933	29.	Vk.	1/2-23/24.sz.,tj.	" "
1934	30.	Vk.	1/2-23/24.sz.,tj.	" "
1935	31.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1936	32.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1937	33.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1938	34.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1939	35.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1940	36.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1941	37.	Vk.	1-12.sz.,tj.	" "
1942	38.	Fv.	1-12.sz.,bor.	
1943	39.	Fv.	1-12.sz.,bor.	
1944	40.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	
1990	41.	Fv.	próbasz.+ 2-8.sz.,bor.	
1991	42.	Fv.	1-6.sz.,bor.,5 mell.	
1992	43.	|	1-6.sz.,bor.,1 mell.	
1993	44.	|	1-6.sz.,bor.,1 mell.	mell.: naptár
1994	45.	T.	1-2.sz.,bor.	

86.185

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

A TERMÉSZET 1. Jelzet: HB 4.847

Év	Évfolyam	Kötés	Számozás	Megjegyzés
1898/1899	2.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1899/1900	3.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1900/1901	4.	Fv.	1-24.sz. h:3-9,7-8.sz.	
1901/1902	5.	Fv.	1-24.sz.,tj.	
1904/1905	8.	Vk.	1-24.sz.,tj.	Eredeti kötés!
1914	10.	Fv.	1-12.sz.,tj. cs:11.sz.	
1915	11.		1-24.sz.,tj.	
1926	22.	Fv.	1/2-23/24.sz.,tj.	
1927	23.		1/2-23/24.sz.,cl.,tj.	
1928	24.	Fv.	1/2-21/24.sz.,cl.,tj.	

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

96.185

Év	Évfolyam	Kötés	Számozás	Megjegyzés
1930	26.	Fv.	1/2-23/24.sz.,cl.,tj.	
1931	27.		1/2-23/24.sz.,cl.,tj.	
1932	28.		1/2-23/24.sz.,cl.,tj.	
1933	29.	Fv.	1/2-23/24.sz.,cl.,tj.	
1934	30.		1/2-23/24.sz.,cl.	
1935	31.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	
1936	32.	Fv.	2-12.sz.,bor. h:1.sz.	
1937	33.	Fv.	1-12.sz.,tj.	Eredeti kötés!
1938	34.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	
1939	35.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	
1940	36.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	
1941	37.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	Eredeti kötés!
1942	38.	Fv.	1-12.sz.,tj.	
1943	39.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	
1944	40.		1-11.sz., bor.	
1990	41.	Fv.	próbaszám + 2-8.sz.,bor.	
1991	42.	T.	1-6.sz.,bor.,5 mell.	
1992	43.		1-6.sz.,bor.,1 mell.	
1993	44.		1-6.sz.,bor.,1 mell.	mell.:naptár
1994	45.		1-2.sz.,bor.	

89.185

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

A TERMÉSZET 1. Jelzet: HB 4.847:2

Év	Évfolyam	Kötés	Számozás	Megjegyzés
1899/1900	3.	Fv.	1-24.sz. h:tj.	
1901/1902				
1901/1902	5.	Fv.	3-8.sz.	
1927	23.	T.	21/22.sz.	

86.185

OSZK Országos Széchényi Könyvtár

A TERMÉSZET 2. Jelzet: HB 4.847:2

Év	Évfolyam	Kötés	Számozás	Megjegyzés
1934	30.	Fv.	1/2-23/24.sz.,tj. cs:tj.	
1935	31.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	borító a végére kötve
1936	32.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	" "
1937	33.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	" "
1938	34.	Fv.	1-12.sz.bor.,tj.	" "
1939	35.	Fv.	1-12.sz.,bor.,tj.	" "
1940	36.	Vk.	1-12.sz.,tj.	Eredeti kötés.
1941	37.	Fv.	1-12.sz.,tj.	
1942	38.		1-12.sz.,bor.:1.sz.	

86.185

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Az IKB adatbázis formátumai

ROSTER FORMA

```
HB 4.847                                    005142
A természet
Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
1.sz. (1897. szept. 1.)-45.évf. 2. ([19]94). - [Budapest] :
Minihungary Bt.
  Kéthavonként. - Folytatás: Süni és A természet, ISSN 1218-294X
  ISSN 0865-8528
58.006  *  59.006  *  084.1  *  5
Szerk.: Dr. Mödlinger Pál főszerk. 1146 Budapest, Állatkerti krt. 6-
12.
Levélcím: 1371 Budapest, Pf. 469 Tel.: 268-1970 ; telefax: 122-9300
Terj.: Magyar Posta * Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt.
```

KORREKTÚRA FORMA

```
05142 (A05142) 90\16. p SZM HB 4.847
<A> természet : a Fővárosi Állat- és Növénykert lapja \ fel.szerk.
Szijj József. - 1.sz. (1897. szept. 1.)-45.,vf. 2. ([19]94). -
/Budapest/ : Globo, 1897-[19]94. - Ill. ; 30 cm
  Havonként. - A leírás alapja: 41.évf. próbasz. (1990. jan.). -
Szünetelt: 1907-1914, 1944-1989. - Folytatás: Süni és A természet,
ISSN 1218-294X A10430
  ISSN 0865-8528 = A természet (1897) : 28,- Ft példányonként : 354,- Ft
évenként.
58.006  *  59.006  *  084.1  *  5
Mt.: Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
22: Állatkert (Budapest) → Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
22: Állat- és Növénykert (Budapest) → Fővárosi Álla- és Növénykert
  (Budapest)
1 94.09.26. VJ
```

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

UPFK

05142 (A05142) HB 4.847
A természet
Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
1.sz. (1897. szept. 1.)-45.évf. 2. ([19]94). - [Budapest] :
Minihungary Bt.
Kéthavonként. - Folytatás: Süni és A természet, ISSN 1218-294X
ISSN 0865-8528
58.006 * 59.006 * 084.1 * 5
Szerk.: Dr. Módlinger Pál főszerk. 1146 Budapest, Állatkerti krt. 6-12.
Levélcím: 1371 Budapest, Pf. 469 Tel.: 268-1970 ; telefax: 122-9300
Terj.: Magyar Posta * Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt.

UPF

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

05142 (A05142) HB 4.847
A természet
Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
1.sz. (1897. szept. 1.)-45.évf. 2. ([19]94). - [Budapest] :
Minihungary Bt.
Kéthavonként. - Folytatás: Süni és A természet, ISSN 1218-294X
ISSN 0865-8528
58.006 * 59.006 * 084.1 * 5

05142 (A05142) HB 4.847
A természet (→ 89-90/4254.)
Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
1.sz. (1897. szept. 1.)-45.évf. 2. ([19]94). - Budapest : Globo
Havonként. - A leírás alapja: 41.évf. próbasz. (1990. jan.). -
Folytatás:
Süni és A természet, ISSN 1218-294X
ISSN 0865-8528
58.006 * 59.006 * 084.1 * 5

05142 (A05142)
A természet : a Fővárosi Állat- és Növénykert lapja / fel.szerk. Szíjj József.- 1.sz. (1897. szept. 1.)-45.évf. 2. ([19]94). - Budapest : Globo,
1897-[19]94. - Ill. ; 30 cm
Havonként. - A leírás alapja: 41.évf. próbasz. (1990. jan.). - Szünetelt: 1907-1914, 1944-1989. - Folytatás: Süni és A természet, ISSN 1218-294X
ISSN 0865-8528 = A természet (1897) : 28,- Ft példányonként : 354,- Ft évenként.
58.006 * 59.006 * 084.1 * 5

```
05142 (A05142)
 1. Érvényes ISSN:        0865-8528
 4. Ind. és szerk:        ^a90\16.^cp^d90.04.18.^eSZM
 5. Aktualizálás:         ^bl^c94.09.26.^dVJ
 7.                       IMB
 8. Leírás alapja:        90
 9. Tétel:                1
11. 1.adatcsoport:        ^aA természet
                          ^c: a Fővárosi Állat- és Növénykert lapja /
                             fel.szerk. Szijj József
13. 3.adatcsoport:        ^a1.sz. (1897. szept. 1.)^c45.évf. 2.
([19]94)
14. 4.adatcsoport:        Budapest : Globo^y90
                          [Budapest] : Etalon Kft.^t91
                          [Budapest] : Minihungary Bt.^x92
    Megjelenési év:       ^a1897^c[19]94
15. 5.adatcsoport:        Ill. ; 30 cm
17. 7.adatcsoport:        ^pHavonként^y90
                          ^pKéthavonként^x91
                          ^bA leírás alapja: 41.évf. próbasz. (1990.
jan.)
                          ^bSzünetelt: 1907-1914, 1944-1989
18. 8.adatcsoport:        ^aA természet (1897)^b28,- Ft példányonként
                             ^b354,- Ft
Van még...

                          évenként.
20. Számozás:             ^a42.évf. 1.sz. (1991. febr.)^t91
                          ^a43.évf. 1.sz. (1992. febr.)^t92
                          ^a44.évf. 1.sz. (1993. febr.)^t93
                          ^a45.évf. 1. ([19]94)^t94^m1
                          ^j1Közreadó neve a borítón: Budapest Főváros
                             Állat és Növénykert
21. Későbbi cím:          ^aFolytatás: Süni és A természet, ISSN 1218-
                             294X^bA10430
22. Közreadó:             ^a1Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
                             ^dÁllatkert (Budapest)^m1
                          ^dÁllat- és Növénykert (Budapest)^m1
23. Egyéb közr. ut.:      ^aBudapest Főváros Állat és Növénykert^m1^t94
61. Egyéb szerkesztő:     ^aMödlinger Pál
25. Szakjelzet:           ^a58^b.006 ^a59^b.006 ^a084.1 ^a5
27. OSZK jelzet:          HB 4.847
28. Leírás tételszáma:    89-90/4254
31. Szerkesztőség:        ^sDr. Módlinger Pál főszerk.^c1146 Budapest,
                             Állatkerti krt. 6-12. Levélcím:
                             1371 Budapest, Pf. 469^t268-1970 ;
                             telefax: 122-9300
32. Terjesztő:            ^sMagyar Posta ^sNemzeti Hírlapkereskedelmi Rt.

Van még...

63. OSZK állomány:        ^b1898-1902. ^b1904/1905. ^b1914-1915.
                             ^a1926-1928.
                          ^b1930-1944. ^a1990-1994.
```

05142 (A05142) 90\16. p SZM HB 4.847
A természet : a Fővárosi Állat- és Növénykert lapja \ fel.szerk. Szijj József.- 1.sz. (1897. szept. 1.)-45.évf. 2. ([19]94).- Budapest : Globo, 1897-[19]94.- Ill. ; 30 cm
Havonként.- A leírás alapja: 41.évf. próbasz. (1990. jan.).- Szünetelt: 1907-1914, 1944-1989. - Folytatás: Süni és A természet, ISSN 1218-294X A10430
ISSN 0865-8528 = A természet (1897) : 28,- Ft példányonként : 354,- Ft évenként.
58.006 * 59.006 * 084.1 * 5
Mt.: Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
Ut: Állatkert (Budapest) → Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)
Ut: Állat- és Növénykert (Budapest) → Fővárosi Állat- és Növénykert (Budapest)

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Összefoglalás

Egy nemzeti könyvtár számára mindig mást jelent állományának feldolgozása, katalogizálása, mint más gyűjtemények számára. Mások a vele szemben támasztott igények nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt. Ameddig más könyvtár számára elegendő, ha az állományukban szereplő kiadványoknak csupán néhány, az azonosításhoz szükséges bibliográfiai adatát jegyzik, természetesen a birtokukban lévő évfolyamok felsorolásával, addig a nemzeti könyvtár katalógusainak valamennyi időszakosan megjelent, vagy megjelenő lap, minden egyedéről, azok bibliográfiai és állományi adatairól információval kell szolgálnia, a változásokat is beleértve.

Az OSZK időszaki kiadványainak (hírlapjainak és folyóiratainak) nyilvántartási rendszere, szinte egyidős a nemzeti könyvtárral. A könyvtár kezdettől fogva rendelkezett periodikus kiadványokkal és így, vagy úgy fel is dolgozta azokat. Hogyan történt ez a múltban, hogyan a jelenben? Milyen speciális problémákkal kellett és kell megküzdeniük a nemzeti hírlap- és folyóirat állomány feldolgozásakor az arra hivatott munkatársaknak. Milyen nyilvántartások maradtak, milyenek maradnak az utókorra? Mik a jelen és a jövő lehetőségei? E dolgozat ezeket a kérdéseket próbálja megválaszolni a szerző gyakorlati tapasztalatainak felhasználásával.

The Cataloguing of Periodicals in the Hungarian National Library (Országos Széchényi Könyvtár) by A. Kocsy (Summary)

For a national library the cataloguing of its holdings has a different meaning than for other collections. Even the challenges it has to face are different both in their national and international relevance. While for other libraries it is enough to register some bibliographical data indispensable for identification apart from the volumes and series that the respective collection preserves – the periodical catalogue of a national library must give information on all bibliographical and stock data of each unit of any periodical, not neglecting the alterations in bibliographical data either.

The periodical files of the OSZK (Hungarian National Library) are almost contemporary with the National Library itself. From the very beginnings the Library possessed periodical publications, although the method of their registering differed according to types of periodicals. What was the way adopted in cataloguing periodicals in the past and what is todays method? What were and are the special problems that were and are to be faced by national librarians dealing with periodical publications (dailies, weeklies, etc.)? What files were left for todays national librarians and what will be left for the next generation? What are present and future possibilities? The present study tries to give an answer to these questions making use of the authors experience as a practicing periodical-librarian.

OSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYV • TÁR •

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár